

Research Paper

Doctoral Students' Perspectives on the Effectiveness of Political Science in Addressing Functional Challenges in Iran***Mohammadreza Salehi Vasigh¹** **Ali Akbarpour AlameJooghi²**

1. Ph.D. Student, Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran

2. M.A. in Political Science, Faculty of Humanities, Payame Noor Qochan University, Qochan, Iran

DOI: <https://doi.org/10.22034/ipsa.2025.537>

Receive Date: 26 February 2025

Revise Date: 19 May 2025

Accept Date: 24 May 2025

©2021 by the authors, Licensee IPSA, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract**Introduction**

The discipline of political science plays a crucial role in shaping policymaking and decision-making processes. However, in Iran, doctoral students in this field face serious challenges. Despite recognizing the importance of political science, they suffer from the gap between theoretical education and practical societal needs, resource shortages, uncertain job markets, and weaknesses in research skills. These issues have created doubts about the discipline's effectiveness in solving the country's problems. Additionally, psychological pressures arising from the competitive university environment have diminished their motivation and limited the application of political science. Nevertheless, these students possess significant potential for contributing to social reforms, particularly if they integrate research, policy, and practice toward addressing society's complex issues. Relevant studies include Gagnon et al. (2017) entitled "Why and How Political Science Can Help Public Health"; Ziegermann and Atlet (2022) entitled "Expanding the Boundaries between Politics and Science for Problem-Solving: Preliminary Studies, Advisory Associations, and Policy Guidelines"; Brans et al. (2022) providing a theoretical perspective on the role of political scientists in policy advisory systems, a conceptual framework; Farley and Miles (2008) entitled "Science and Problem-Solving in the Political World"; Tavassoli (2008) entitled "Presenting Eight Operational Models in the Policy Cycle for Optimal Policy Implementation"; Hazarjaribi et al. (2014) entitled "Examining Factors Affecting the Political Socialization Process of Students in the Islamic Republic of Iran"; Jahanbin and Motalebi (2024) entitled "Presenting an Enhanced Public Policy Cycle in the Process of Understanding and Solving Public Issues"; and Sinaei (2009) entitled "Political Science Graduates and the Legislative Branch in Iran: Prerequisites for Creating Interaction".

Reflection on the existing body of studies and critical analysis of their various dimensions confirms that none of the previous research has directly addressed the central idea and phenomenological approach considered in the present study. More precisely, the current study adopts a phenomenological approach and employs thematic analysis methodology to examine doctoral students' attitudes toward the effectiveness of political science in addressing functional issues within the Iranian social context. This research can provide a

* Corresponding Author:**Mohammadreza Salehi Vasigh, Ph.D.****E-mail:** mo.rezasalehi@ut.ac.ir

deep analysis of the lived experiences and perceptions of political science doctoral students, explaining the effectiveness level of this discipline from the perspective of its main actors, thereby contributing to the formulation of long-term social and political policies and programs aimed at addressing existing challenges in solving functional problems in Iran, as a fundamental component of governance.

Therefore, the research objective is to analyze and evaluate the impact of political science on solving Iran's social, political, and economic problems by examining the experiences and attitudes of political science doctoral students, and to provide solutions for improving its educational and research functions. Consequently, this research is of great importance in assisting educational policymaking and university planning. In this regard, we sought to answer questions about how these students view the effectiveness of this discipline in solving functional problems in Iran. Specifically, what role can this discipline play in various fields such as policymaking, analysis of social issues, and solving economic and political problems? What are the major problems and challenges that political science doctoral students face during their studies? What reforms in educational and research programs of political science are recommended to improve its effectiveness? This article employs Braun and Clarke's (2006) thematic analysis method to examine these students' attitudes toward the practical application of political science and international relations in addressing Iran's functional challenges.

Methodology

In this qualitative research, Braun and Clarke's (2006) thematic analysis method was employed as a valid and flexible approach to examine doctoral students' attitudes toward the effectiveness of their discipline in solving Iran's policy issues. This method was fully aligned with the research objectives due to its focus on personal experiences, ability to discover common patterns, and understanding of socio-cultural contexts. Purposive sampling was conducted among 18 doctoral students from reputable universities in Tehran (9 women and 9 men) to ensure gender and educational diversity. Data were collected through semi-structured interviews and then analyzed in six stages: familiarization with data, initial coding, and theme extraction, review, naming, and writing the final report. Coding was performed deductively with software assistance. Ethical principles such as informed consent, anonymization, and privacy protection were observed. For data validation, re-coding methods and examination of theme consistency with original data were employed. The research results reflected students' perspectives, challenges, and lived experiences regarding the efficiency of political science in Iran.

Results and Discussion

Following data collection and during the analysis phase, interviews were analyzed through six stages. This section presents the findings of this study, which examines doctoral students' attitudes toward the effectiveness of political science in solving functional problems in Iran. The results were obtained through thematic analysis, following six stages by Braun and Clarke (2006). In this regard, the collected materials were first read completely to become familiar with the data, and initial codes were noted on paper. The next step was organizing the initially identified codes based on the collected data to ensure that the codes accurately represented participants' experiences and transcripts. After creating sub-themes, the sub-themes in this study were first confirmed by identifying codes that accurately represented the reported experiences. Sub-themes were examined to discover whether some sub-themes might be related to each other. Similar sub-themes were grouped together to form sub-themes. Finally, the most important sub-themes and sub-themes were selected and renamed to ensure comprehensibility and responsiveness to all study objectives. Some stages of thematic

analysis are similar to stages of other qualitative research; therefore, these stages are not necessarily exclusive to thematic analysis. This process begins when the analyst starts paying attention and searching for patterns of meaning and potentially interesting themes in the data, and may occur during data collection. The endpoint is reporting the content and meaning of patterns (themes) in the data, where "themes are abstract (and often ambiguous) and researchers identify them before, during, and after analysis".

Stage One: Familiarization with Data

Stage Two: Generating Initial Codes

In the second stage of data analysis, all transcripts were coded after several careful readings. A large number of codes emerged, some containing only one phrase and others containing one or more sentences. The entire dataset was examined, with complete and equal attention given to each data item that might form the basis of repetitive patterns (themes).

Stage Three: Searching for Themes

This stage, as suggested by Braun and Clarke (2006), began with a long list of identified codes. The main objective of this stage is in patterns and relationships between and across the entire dataset. The major focus in this stage was on analysis at the broader level of themes rather than codes. Researchers found that some themes from the literature review are truly meaningful, and some codes can be placed under them. The themes are reported in the table below:

Themes	Extracted Codes
The disconnect between academic political science theory and Iranian realities	Curriculum relevance, practical application, theory-practice gap
Research and methodological challenges in Iran	Research methods, academic freedom, data access challenges, methodological limitations
Need for interdisciplinary collaboration	Interdisciplinary integration, international cooperation
Academic isolation and international cooperation challenges	International cooperation, impact of sanctions, isolation from the global academic community
Impact of institutional limitations on research and education	Institutional challenges, bureaucratic obstacles, resistance to change
Changes in educational needs and professional skills	Job readiness, critical thinking skills, technological integration
Limited opportunities for student participation and independent thinking	Student participation, academic freedom, passive learning environments
Cultural and political influences of Iran on education	Cultural context, ethical considerations

This stage concluded with a set of main themes, sub-themes, and all the data extracts that had been coded in relation to them. At this stage, the understanding of the significance of individual themes began to emerge.

Stage Four: Reviewing and Refining Themes

The themes were reviewed to ensure they accurately reflected the data. Some initial themes were merged, while others were set aside for being ambiguous or irrelevant.

Stage Five: Defining and Naming Themes

This stage began with the aim of further refinement and involves determining the aspect of data that each theme encompasses. Braun and Clarke (2006) argue that a theme cannot be overly diverse and complex. Therefore, the researchers returned to the collected data extracts for each theme and organized all themes into a coherent and consistent map.

Stage Six: Writing the Report

Stage 6 involves final analysis and report writing. Therefore, the final stage of analysis is writing the report. Braun and Clarke (2006) state that a thematic analysis report should convince readers of the competence and validity of the analysis. Therefore, considerable effort was made to provide a concise, coherent, and logical report of the story that the data shows within and across themes by providing sufficient information. The final report shows that the political science curriculum in Iran faces multiple structural challenges that prevent it from responding to the country's real needs. Lack of alignment between education and Iranian conditions, research limitations, impact of sanctions, traditional teaching methods, and imbalance between domestic and international issues are among the key problems.

Conclusion

The present research demonstrated that the discipline of political science, despite possessing considerable theoretical and analytical capacities, faces multiple structural, institutional, and cultural challenges in practice that prevent the full realization of its role in solving the country's functional problems. Qualitative analysis of the data revealed that doctoral students in political science, while aware of the importance and potential capacity of the discipline, have concerns about its effectiveness in the real environment of policymaking and public administration in the country. Themes such as the theory-practice gap, misalignment between educational content and actual societal needs, weaknesses in methodology training, limitations of research resources, bureaucratic interference, and power-centered structures in university institutions repeatedly appeared in participants' statements. However, the research findings indicate that students in this discipline possess the necessary mental and attitudinal readiness to play a more effective role, provided that the country's educational and research policies are redesigned in a way that actualizes their capacities. Positive attitudes toward problem-solving, willingness to participate in decision-making processes, scientific self-confidence, and commitment to improving the country's situation are among the indicators highlighted in the collected data that can serve as a foundation for developing scientific and professional empowerment programs. Ultimately, this research, by illuminating the hidden layers of doctoral students' attitudes in political science, not only contributes to the enrichment of scientific literature in this field but can also pave the way for formulating more comprehensive policies in higher education and enhancing the university's role in national development. The transition from theoretical political science to action-oriented political science requires rethinking institutional structures, promoting scientific independence, strengthening problem-solving skills, and creating effective links between universities and policymaking institutions—a path that begins with changing attitudes and transformative will within the academic community.

Keywords: Political Science; Higher Education Effectiveness; Functional Challenges; Iran; Applied Political Science

References

- Ajzen, I. (2005). **Attitudes, personality and behavior**. Maidenhead, United Kingdom: Open University Press.
- Anaei, A., & Masoudnia, H. (2024). Complex disorders in Iran's development formulation in the structural transformation of late capitalism (1978-2021).

- Political Science Research Journal**, 19(2), 7-45. (In Persian)
- Arceo, E.C., Barrera, J., & Incio, J. (2008). Understanding the political science student: A comparative perspective. **Politikon IAPSS Journal of Political Science**, 14 (2): 23-43.
- Bacchi, C. (2009). **Analysing Policy: What's the Problem Represented to Be**. Frenchs Forest: Pearson Education.
- Bacchi, C. (2020) Problem-Solving as a Governing Knowledge: "Skills"-Testing in PISA and PIAAC. **Open Journal of Political Science**, 10 (2): 82-105.
- Bacchi, C., & Goodwin, S. (2016). **Poststructural Policy Analysis: A Guide to Practice**. New York: Palgrave Macmillan.
- Bednarek, AT., & et al. (2018). Boundary spanning at the science-policy interface: the practitioners' perspectives. **Sustain Sci**, 13 (4): 1175-1183.
- Böcher, M., & Zeigermann, U. (2021). COVID-19 und die internationale Bewältigung multipler Krisen. **Vereinte Nationen**, 69(3): 124-129.
- Boyatzis, R. E. (1998). **Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Brans, M., Timmermans, A., Gouglas, A. (2022). A Theoretical Perspective on the Roles of Political Scientists in Policy Advisory Systems. In: Brans, M., Timmermans, A. (eds) **The Advisory Roles of Political Scientists in Europe**. Palgrave Macmillan, Cham.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. **Qualitative Research in Psychology**, 3 (2): 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic Analysis. **APA PsycNet**.
- Clarke, K.A., & Primo, D.M. (2012). **A Model Discipline: Political Science and the Logic of Representations**. Oxford-New York: Oxford University Press.
- Dawadi, S. (2020). Thematic Analysis Approach: A Step by Step Guide for ELT Research Practitioners. **Journal of NELTA**, 25 (1): 62-71.
- Denscombe, M. (2007). **The good research guide: For small-scale social research projects** (3rd edition). Maidenhead: Open University Press.
- Di Martino, P. (2019). Pupils' view of problems: the evolution from kindergarten to the end of primary school. **Educ. Stud. Math**, 100 (3): 291-307.
- Exequiel, R., & Gono, Jr. (2024). DETERMINING THE STUDENTS' ATTITUDE TOWARDS RESEARCH: AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS. **European Journal of Education Studies**, 11 (6): 92-107.

- Farley, J., & Miles, B. (2008). Science and Problem Solving in a Political World: Insights from Katrina. **International Journal of Ecological Economics & Statistics (IJEES)**, 11 (8): 3-20.
- Gagnon, F., Bergeron, P., Clavier, C., Fafard, P., Martin, E., & Blouin, C. (2017). Why and How Political Science Can Contribute to Public Health? Proposals for Collaborative Research Avenues. **Letter Int J Health Policy Manag**, 6 (9): 495-499.
- Gol Mohammadi, A., et al. (2022). Political development and institutionalization of political power: Presenting a new model for measuring political development. **Political Science Research Journal**, 2(66), 163-206. (In Persian)
- Grant, W. (2010). **The Development of a Discipline. The History of the Political Studies Association**. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Hafner-Burton, E.M., David, V., & Lupu, Y. (2012). Political Science Research on International Law: The State of the Field. **The American Journal of International Law**, 106 (1): 47-97.
- Hashemi, M., et al. (2022). Political economy of development in the Islamic Republic of Iran: Primacy of the political over the policy and its developmental consequences. **Political Science Research Journal**, 3(67), 227-274. (In Persian)
- Hazarjaribi, J., et al. (2014). Examining factors affecting the political socialization process of students in the Islamic Republic of Iran. **Strategic Research Quarterly**, 9(39), 95-119. (In Persian)
- Hole, L. (2023). Handle with care: considerations of Braun and Clarke's approach to thematic analysis. **Qualitative Research Journal**, 16 (1): 1-14.
- Holloway, I., & Todres, L. (2003). The status of method: flexibility, consistency and coherence. **Qualitative Research**, 3 (3): 345-357.
- Hosseini, S. H. (2016). **The movement of knowledge production, chairs of theorizing and free thinking** (2nd ed.). Tehran: Avaye Noor Publications. (In Persian)
- Howlett, M., et al. (2015). **Public policy study: Policy cycles and policy subsystems** (A. Manorian & I. Golshan, Trans.). Tehran: Mehraban Nashr Book Institute. (In Persian)
- Hulme, M., Lidskog, R., White, JM., & Standring, A. (2020). Social scientific knowledge in times of crisis: what climate change can learn from coronavirus (and vice versa). **Wires Clim Change**, 11 (4): 50-66.

- Imran, S. S., Nazir, M., Dar, W., Aziz, U., Shoaib, R., Saleem, Q., & Zaman, M. (2019). Attitude towards research among undergraduate and postgraduate medical students. **Biomedica**, 35 (4): 239-243.
- Jahanbin, F., & Motalebi, M. (2024). Presenting an enhanced public policy cycle in the process of understanding and solving public issues. **Policy Research on Transformation in Humanities**, 3(2), 79-104. (In Persian)
- Kelle, U. (2004). Computer-assisted analysis of qualitative data. In U. Flick, E. von Kardorff & I. Steinke (Eds.), **A companion to qualitative research** (pp. 276-283). London: Sage.
- Keman, H. (1997). The Politics of Problem-Solving: Democratic Responsiveness and Political Accountability. In: Keman, H. (eds) **The Politics of Problem-Solving in Postwar Democracies**. Palgrave Macmillan, London.
- Khoshkab, S. (2024). Identifying and prioritizing the main components of socio-political foundations of Iranian higher education; With emphasis on government expectations. **Parliament and Strategy**, 31(117), 445-495. (In Persian)
- McLean, I., & McMillan, A. (2003). **The Concise Oxford Dictionary of Politics**. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Moradi, F. (2015). Representation of power structure in university space; With emphasis on Foucault's thought. **Political Science Research Journal**, 11(1), 167-212. (In Persian)
- Naumann, T. (2025). **A Qualitative Interview Study: Investigating Students' Attitudes and Engagement with Digital Mental Health Interventions (DMHI)**. Bachelor Thesis, Faculty of Behavioral, Management and Social Sciences, University of Twente, Positive Clinical Psychology and Technology.
- Radziszewski, E. (2017). SCAMPER and Creative Problem Solving in Political Science: Insights from Classroom Observation. **Journal of Political Science Education**, 13 (15): 1-9.
- Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2000). Data management and analysis methods. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), **Handbook of Qualitative Research** (2nd ed., pp. 769-802). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Salehi Vasigh, M. R., & Akbarpour Almeh Joghi, A. (2023). Phenomenological analysis of political science students' attitudes toward factors affecting political trust (Political officials in the Islamic Republic of Iran). **Political Science Research Journal**, 18(4), 169-203. (In Persian)

- Selimi, H., & Haddad, G. R. (2020). Futures research on the status of political science in Iran based on trend analysis model. **Political Science Research Journal**, 15(1), 75-110. (In Persian)
- Sinaei, V. (2009). **Political science graduates and the legislative branch in Iran: Prerequisites for creating interaction**. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies, Ministry of Science, Research and Technology. (In Persian)
- Singh, J., & Eisenschenk, T. (2021). A Thematic Analysis of the Attitudes and Perceptions of Faculty Towards Inclusion of Interprofessional Education in Healthcare Curriculum. **International Journal of Health Sciences Education**, 8 (1): 1-17.
- Sturm, N., & Bohndick, C. (2021). The Influence of Attitudes and Beliefs on the Problem-Solving Performance. **Front. Educ**, 6 (1): 1-19.
- Tavassoli, H. (2008). Presenting eight operational models in the policy cycle for optimal policy implementation. **Development Strategy Journal**, 15(8), 74-96. (In Persian)
- van der Velden, M., & Locherbach, F. (2022). Content analysis in the research field of political coverage. **Communication ScienceNetwork InstituteCommunication Choices, Content and Consequences (CCCC)**.
- Węsierski, M.R. (2020). Autarchy of Political Science and the Methodological Functions of Object Knowledge. Epistemological Analysis. **Polish Political Science Yearbook**, 49 (4): 183-203.
- Zan, R., & Martino, P. D. (2007). Attitude toward mathematics: Overcoming the positive/negative dichotomy. **TMME (The Montana Mathematics Enthusiast)**, 3 (7): 157-168.
- Zeigermann, U., & Ettelt, S. (2022). Spanning the boundaries between policy, politics and science to solve wicked problems: policy pilots, deliberation fora and policy labs. **Sustain Sci**, 18 (2): 809–821.
- Zibakalám, S. (2009). **The mirage of political science in Iran: An investigation into the causes and reasons for the backwardness of political science in Iran**. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies, Ministry of Science, Research and Technology. (In Persian)

نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران

* محمدرضا صالحی وثیق^۱ علی اکبر پور آلمه جوقی^۲

۱. دانشجوی دکتری، علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور قوچان، قوچان

لینک گزارش نتیجه مشابهت‌یابی: <https://www.samimnoor.ir/view/fa/SimilarityResult7?ItemID=3489942076/1%>

20.1001.1.1735790.1403.20.1.5.2

چکیده

پژوهش حاضر با هدف واکاوی نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی ایران انجام شده است. این مطالعه با استفاده از روش تحلیل مضمون براون و کلارک و با رویکرد کیفی، به بررسی عمیق تجربه‌ها و دیدگاه‌های دانشجویان پرداخته است. جامعه مورد مطالعه، دربردارنده دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی (دانشگاه‌های دولتی شهر تهران) بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و شیوه اشباع نظری، با ۱۸ نفر از آن‌ها مصاحبه عمیق انجام شد. تحلیل داده‌ها منجر به شناسایی هفت مضمون اصلی شکاف تئوری-عمل، چالش‌های پژوهشی و روش‌شناختی، همکاری میان‌رشته‌ای، انزوای آکادمیک، مهارت‌های تفکر انتقادی، نقش علوم سیاسی در سیاست‌گذاری، و موانع تأثیر میدانی شد. یافته‌های پژوهش نشان داد، برنامه‌های درسی علوم سیاسی در ایران با چالش‌های ساختاری پرشماری روبه‌رو است که کارآمدی این رشته را در پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی کشور محدود می‌کند. مهم‌ترین این چالش‌ها عبارتند از: عدم انطباق آموزش‌ها با شرایط بومی، محدودیت‌های پژوهشی، تأثیر تحریم‌ها، روش‌های سنتی تدریس، و عدم تعادل بین مسائل داخلی و بین‌المللی. این پژوهش نشان می‌دهد که علوم سیاسی در ایران برای رسیدن از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب، نیازمند تحولی بنیادین است؛ تحولی که مستلزم بازاندیشی عمیق در مبانی نظری، روش‌شناختی، و کنشی است. پژوهش حاضر، راهکارهایی چون بازنگری برنامه درسی، افزایش مطالعات کاربردی، تقویت ارتباط بین دانشگاه و سیاست‌گذاران، پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی، و تقویت همکاری‌های علمی را پیشنهاد می‌کند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۳

نوع مقاله: پژوهشی

واژگان کلیدی:

علوم سیاسی،
اثربخشی آموزش
عالی، مسائل کارکردی
ایران، کاربردی‌سازی
علوم سیاسی

* نویسنده مسئول:

محمدرضا صالحی وثیق

پست الکترونیک: mo.rezasalehi@ut.ac.ir

مقدمه

رشته علوم سیاسی، نقشی محوری در شکل‌دهی به چارچوب‌های سیاست‌گذاری و فرایندهای تصمیم‌گیری در عرصه داخلی و بین‌المللی ایفا می‌کند. امروزه با توجه به تغییرات گسترده در ساحت‌های مختلف سیاسی در جامعه، ساماندهی کنش سیاسی، تنها به کسب قدرت سیاسی محدود نمی‌شود، بلکه انحصار قدرت سیاسی، آگاهی از نحوه اعمال قدرت سیاسی، جداسازی قدرت سیاسی از قدرت اقتصادی و فرهنگی، و ادغام قدرت سیاسی در قدرت اجتماعی، لازم و ضروری است (گل محمدی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۸۱). در ایران، کشوری با تاریخ غنی اندیشه سیاسی و چشم‌انداز ژئوپلیتیکی پیچیده، دانشجویان دکترا در این رشته‌ها بخش مهمی از سرمایه فکری را تشکیل می‌دهند. درک نگرش آن‌ها درباره اثربخشی رشته‌شان در حل مشکلات عملکردی (مانند حکمرانی، دیپلماسی، و توسعه اقتصادی) می‌تواند بینش‌هایی را در مورد پیامدهای اجتماعی گسترده‌تر اندیشه سیاسی دانشگاهی ارائه دهد. با این حال، نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی در ایران درباره اثربخشی این رشته در حل مشکلات عملی، بازتابی از تعامل پیچیده‌ای بین آرزوها و ناامیدی‌هاست. با وجود نقش حیاتی‌ای که علوم سیاسی می‌تواند در درک و حل مسائل اجتماعی داشته باشد، بسیاری از دانشجویان، از وجود ناهماهنگی میان آموزش‌های دانشگاهی خود و واقعیت‌های ضروری جامعه ایرانی، ابراز نگرانی می‌کنند. عواملی مانند محدودیت منابع مالی، نرخ بالای پذیرش در برنامه‌ها و بازار کار نامطمئن، احساس دل‌سردی و خروجی پژوهشی ناکافی را در پی دارد که سبب ایجاد ابهام‌هایی درباره توانایی این رشته برای ایجاد تغییرات معنادار در حکمرانی و سیاست‌گذاری در ایران می‌شود. تحصیل در دوره دکترا که معمولاً بین ۴ تا ۵ سال به طول می‌انجامد با این هدف انجام می‌شود که دانشجویان را به درک جامعی از چارچوب‌های نظری و کاربردهای عملی مرتبط با چشم‌انداز سیاسی خاص ایران مجهز کند. با این حال، برنامه درسی تا حد زیادی در آماده‌سازی مناسب دانشجویان برای مقابله با مسائل دنیای واقعی ناکام است و به اندازه کافی بر روش‌شناسی پژوهشی و مهارت‌های عملی تأکید ندارد. این شکاف، سبب بروز نگرانی‌هایی در مورد کیفیت پژوهش‌های انجام‌شده توسط دانش‌آموختگان می‌شود؛ زیرا، بسیاری از آن‌ها در به‌کارگیری دانش نظری برای بررسی پیچیدگی‌های حکمرانی و جامعه ایرانی با مشکل روبه‌رو هستند. افزون‌بر این، بیشتر دانشجویان به کمبود حمایت‌های نهادی و منابع، به‌عنوان موانع اصلی موفقیت دانشگاهی خود اشاره می‌کنند. اگرچه این دانشجویان، اهمیت آموزش دقیق در علوم سیاسی را درک می‌کنند، اما تأکید بر دانش نظری به‌ضرر کاربرد عملی، موجب می‌شود که بسیاری

از آن‌ها خود را در حل مشکلات بحرانی کشورشان ناتوان احساس کنند. این احساس با جدایی گسترده‌تر میان دانشگاه و نیازهای جامعه تشدید می‌شود و به سرخوردگی در مورد ارتباط تحصیلاتشان با ایجاد تغییرات ملموس اجتماعی سیاسی منجر می‌شود. باین حال، ظرفیت دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به‌عنوان رشته‌ای که همچنان در حال تکامل است برای مشارکت در اصلاحات اجتماعی در ایران قابل توجه است. این دانشجویان امیدوارند که با درگیر شدن فعالانه در مسائل معاصر و تقویت روش‌های پژوهشی خود، بتوانند ارتباط و اثربخشی این رشته را در حل چالش‌های چندبعدی جامعه ایرانی امروز ارتقا دهند.

از همین رهگذر، دانشجویان برای رسیدن به آرزوهایشان در راستای بهبود شرایط حکمرانی و مشارکت مدنی باید بر چالش‌های ذاتی موجود در محیط دانشگاهی غلبه کنند. به‌ویژه اینکه آن‌ها، تجسم یک زیرگروه پرخطر از بزرگسالان هستند که مشکلات پرشماری را تجربه می‌کنند. یک محیط دانشگاهی رقابتی، پایه و اساس مشکلات روان‌شناختی‌ای مانند به‌تعویق انداختن وظایف، کمال‌گرایی، مسائل مربوط به ارزش خود، اضطراب عملکرد و... را ایجاد می‌کند. این مشکلات، نه‌تنها انگیزه دانشجویان را برای ادامه تحصیل از بین می‌برد، بلکه محدودیت‌هایی در کاربرد علوم سیاسی، به‌ویژه در حل مسائل کارکردی، ایجاد می‌کند (نائومن^۱، ۲۰۲۵، ۴). این موضوع نیاز به رویکردی نوآورانه را برای غلبه بر چالش‌های ذاتی موجود در محیط دانشگاهی برجسته می‌کند.

بحران‌های کنونی، اهمیت ادغام تحقیقات، سیاست، و عمل را به‌منظور یافتن راه‌حل‌هایی برای مشکلات پیچیده اجتماعی، برجسته کرده است. بحران‌های کنونی، اهمیت ادغام تحقیقات، سیاست، و عمل را برای یافتن راه‌حل‌هایی برای مشکلات پیچیده اجتماعی برجسته کرده است. در سال‌های اخیر، نهادهای مشورتی سیاست‌گذاری، مطالعات اولیه و دستورالعمل‌هایی را به‌گونه‌ای فزاینده برای بهره‌گیری از علم در تولید راه‌حل‌ها، کمک به جلب حمایت عمومی، و راهنمایی اجرای سیاست‌ها به‌منظور رسیدگی به مسائل مهم سیاسی ایجاد ک (زایگرن و اتلت^۲، ۲۰۲۲، ۸۰۹). همچنین، بسیاری از اندیشمندان، پژوهش‌هایی را درباره کارکرد سیاست‌ها یا مسائل سیاسی و طیف گسترده‌ای از مسائل عمومی و سایر

1. Naumann
2. Zeigermann & Ettelt

جنبه‌های ارتباطات سیاسی انجام داده‌اند (فان در ولدن و لوچرباخ^۱، ۲۰۲۲، ۳). با وجود این، همچنان اطلاعات کمی در مورد نحوه عملکرد این رویکردها برای گذر از مرزهای رشته‌ای و کمک به حل مسائل عملی موجود است. درک بهتر این موضوع می‌تواند به ساده‌سازی و منظم‌سازی فرایند سیاست‌گذاری از دیدگاه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان کمک کند (هاولت و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۵)؛ از این رو، هدف پژوهش حاضر این است که با بررسی تجربه‌ها و نگرش‌های دانشجویان دوره دکترای علوم سیاسی، تأثیر این رشته را بر حل مسائل اجتماعی، سیاسی، و اقتصادی ایران ارزیابی کرده و راهکارهایی برای بهبود کارکردهای آموزشی و پژوهشی آن ارائه دهد. در این راستا، در پی پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها بوده‌ایم که «دانشجویان دوره دکترای علوم سیاسی چگونه به اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران نگاه می‌کنند؟» «به‌طور خاص، این رشته در زمینه‌های گوناگونی مانند سیاست‌گذاری، تحلیل مسائل اجتماعی، و حل مشکلات اقتصادی و سیاسی چه نقشی می‌تواند ایفا کند؟» «دانشجویان دوره دکترای علوم سیاسی در فرایند تحصیل با چه مشکلات و چالش‌های عمده‌ای روبه‌رو هستند؟» «چه اصلاحاتی در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی رشته علوم سیاسی برای افزایش اثربخشی آن پیشنهاد می‌شود؟» مقاله حاضر از روش تحلیل موضوعی براون و کلارک (۲۰۰۶) برای بررسی نگرش این دانشجویان در مورد کاربرد عملی علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در رسیدگی به چالش‌های عملکردی ایران استفاده کرده است.

۱. پیشینه پژوهش

واکاوای گستره پژوهش‌های پیشین، حاکی از فقدان پژوهشی با ماهیت خاص پدیدارشناختی است که به‌طور مشخص، تجربه زیسته دانشجویان دوره دکترای علوم سیاسی را در زمینه ارزیابی اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در بافتار جامعه ایران، تحلیل (موضوعی) کرده باشد. آنچه در ادامه ارائه می‌شود، تحلیلی انتقادی بر مطالعات مرتبط با این موضوع است.

گانیون^۲ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «چرایی و چگونگی مساعدت علوم سیاسی به سلامت عمومی» به این نتیجه دست یافته‌اند که واگرایی پارادایمی میان رویکرد علوم سیاسی به خط‌مشی عمومی و انتظارات متصور از سوی حوزه سلامت عمومی در مورد

1. Van der Velden & Locherbach

2. Gagnon

کارکردهای علوم سیاسی، به‌عنوان مانعی ساختاری در مسیر همکاری بین‌رشته‌ای متخصصان این دو حوزه عمل می‌کند. این پژوهشگران، مسیرهای پژوهشی کاربست‌محور همراه با راهبردهای عملیاتی برای تقویت و توسعه همگرایی این دو حوزه را پیشنهاد کرده‌اند.

زایگرن و اتلت (۲۰۲۲) در پژوهش خود با عنوان «گستره مرزهای بین سیاست و علم برای حل مشکلات: مطالعات مقدماتی، انجمن‌های مشورتی، و دستورالعمل‌های سیاستی» ضمن مقایسه ساختارهای مشورتی سیاست، مطالعات پیش‌آزمایشی، و دستورالعمل‌های سیاستی، سازوکارهای ارتباطی آن‌ها را در ابعاد گوناگون، از جمله ایجاد پیوندهای اعتمادمحور و توسعه راه‌حل‌های کارآمد، واکاوی کرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، این مطالعات و دستورالعمل‌ها به‌طور هم‌زمان به سه معضل بنیادین سیاست‌گذاری، یعنی معضل ایده‌پردازی، معضل اجرا، و معضل مشروعیت‌بخشی توجه داشته‌اند.

برانس^۱ و همکاران (۲۰۲۲) با ارائه دیدگاهی نظری درباره نقش دانشمندان علوم سیاسی در نظام‌های مشاوره خط‌مشی، چارچوبی مفهومی برای مطالعه نقش مشاوره سیاستی دانشمندان علوم سیاسی با تکیه بر ادبیات کاربست دانش و نظام‌های مشاوره سیاستی ارائه کرده‌اند. نتایج این پژوهش، ماهیت توصیه‌های خط‌مشی، تنوع محتوایی آن، و سازوکارهای انتقال این توصیه‌ها به سطوح گوناگون دولتی را تبیین کرده است. افزون‌براین، فراخوان‌ها و چارچوب‌هایی برای همکاری پژوهشگران رشته علوم سیاسی به‌منظور به‌اشتراک گذاشتن روش‌ها و بینش‌های پژوهشی وجود دارد. باین‌حال، این دو حوزه، هنوز به‌دلیل فاصله‌شان با حوزه کاربردی، قابل توجه هستند (هافنر برتون^۲ و همکاران، ۲۰۱۲).

در میان پژوهش‌های مرتبط دیگر، می‌توان به پژوهش کمان^۳ (۱۹۹۷) با عنوان «سیاست حل مسئله: پاسخ‌گویی دموکراتیک و پاسخ‌گویی سیاسی» اشاره کرد که رابطه دیالکتیکی میان حل مسائل در سپهر سیاسی و مقوله پاسخ‌گویی را بررسی کرده است.

همچنین، فارلی و مایلز^۴ (۲۰۰۸) در پژوهش «علم و حل مسئله در دنیای سیاسی» به تحلیل تعاملات میان علوم محض و کاربردی با فرایندهای حل مسئله در حوزه‌های سیاسی

1. Brans
2. Hafner-Burton
3. Keman
4. Farley & Miles

پرداخته‌اند.

در میان پژوهش‌های داخلی نیز توسلی (۱۳۸۷) با پژوهش «ارائه هشت مدل عملیاتی در چرخه سیاست‌گذاری برای اجرای مطلوب سیاست‌ها»، هزارجریبی و همکاران (۱۳۹۳) با مقاله «بررسی عوامل مؤثر بر روند جامعه‌پذیری سیاسی دانشجویان در جمهوری اسلامی ایران»، و جهان‌بین و مطلبی (۱۴۰۳) با پژوهش «ارائه چرخه سیاست‌گذاری عمومی ارتقایافته در فرایند فهم و حل مسائل عمومی»، هریک از منظر متفاوتی وضعیت رشته علوم سیاسی را در قالب روش‌شناسی‌های کمی و کیفی بررسی کرده‌اند.

همچنین، سینالی (۱۳۸۸)، در پژوهش خود با عنوان «دانش‌آموختگان علم سیاست و قوه مقننه در ایران: پیش‌نیازهای ایجاد تعامل»، معضل را ناهماهنگی میان محتوای درس‌های دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی با نیازهای محلی و ملی عنوان کرده است. تأمل در پیکره پژوهش‌های انجام‌شده و تحلیل انتقادی ابعاد گوناگون آن‌ها، بیانگر این نکته است که هیچ‌یک از پژوهش‌های پیشین، به‌طور مستقیم، به ایده محوری و رویکرد پدیدارشناسانه موردنظر پژوهش حاضر توجه نداشته‌اند. به بیان روشن‌تر، مطالعه حاضر با به‌کارگیری رویکرد پدیدارشناسانه و کاربست روش تحلیل موضوعی، نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی را در مورد اثربخشی این رشته در رویارویی با مسائل کارکردی در بافتار جامعه ایران بررسی کرده است. این پژوهش می‌تواند با ارائه تحلیلی عمیق از تجربه زیسته و ادراک دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی، سطح اثربخشی این رشته را از منظر کنشگران اصلی آن تبیین کرده و از این رهگذر، به تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های بلندمدت اجتماعی و سیاسی در راستای رفع چالش‌های موجود در حوزه حل مسائل کارکردی در ایران، به‌مثابه مؤلفه‌ای اساسی در امر حکمرانی، کمک کند. با توجه به ماهیت میان‌رشته‌ای و بین‌بخشی علوم سیاسی، تحلیل نقش این رشته در عرصه مسائل کارکردی می‌تواند واجد نوآوری نظری و کاربردی باشد و در راستای تقویت پیوند میان علوم سیاسی و حوزه‌های کارکردی از اهمیت راهبردی برخوردار شود. برای مقایسه پژوهش‌های مشابه در کشورهای دیگر با پژوهش حاضر (که با رویکرد پدیدارشناسانه به واکاوی نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی در ایران می‌پردازد)، می‌توان یک جدول مقایسه‌ای تنظیم کرد که به‌صورت آماری یا مضمونی، همسانی‌ها و ناهمسانی‌ها را نشان دهد. در ادامه، جدول مقایسه‌ای پیشنهادی ارائه شده است که عناصر کلیدی پژوهش‌های بین‌المللی و داخلی را در کنار پژوهش حاضر قرار می‌دهد (جدول شماره ۱).

جدول شماره (۱). مقایسه پژوهش‌های مرتبط با پیوند علوم سیاسی و مسائل کارکردی

پژوهش	کشور	واحد تحلیل	روش‌شناسی	هدف اصلی	نوآوری/محدودیت
گاگن ^۱ و همکاران، ۲۰۱۷	کانادا	رشته علوم سیاسی و سلامت عمومی	تحلیل محتوای کیفی سیاست‌پژوهی	تبیین موانع ساختاری در همکاری بین‌رشته‌ای	تمرکز بر واگرایی پارادایمی
زیگرمن و همکاران، ۲۰۲۲	آلمان	ساختارهای مشورتی و سیاست‌پژوهی	مقایسه و تحلیل فرایند	تحلیل سازوکارهای مشورتی در حل مسائل سیاسی	پرداختن هم‌زمان به معضل ایده، اجرا و مشروعیت
برانس ^۲ و همکاران، ۲۰۲۲	بلژیک	مشاوره سیاستی دانشمندان	تحلیل چارچوب مفهومی	تعریف نقش علوم سیاسی در نظام‌های مشاوره خط‌مشی	طراحی چارچوب تبیینی جدید
فارلی و مایلز ^۳ ، ۲۰۰۸	آمریکا	علم سیاست و علوم کاربردی	تحلیل گفتمانی	تعامل میان علم و حل مسئله سیاسی	تأکید بر تلافی علوم محض و کاربردی
توسلی (۱۳۸۷)	ایران	چرخه سیاست‌گذاری	تحلیل مدل‌ها	مدل‌های اجرایی برای خط‌مشی	ارائه مدل‌های ایرانی
هزارجریبی و همکاران (۱۳۹۳)	ایران	دانشجویان ایرانی	پیمایشی (کمی)	سنجش عوامل جامعه‌پذیری سیاسی	تحلیل ساختارگرایانه
پژوهش حاضر	ایران	دانشجویان دکتری علوم سیاسی	تحلیل موضوعی کیفی	تبیین نگرش کنشگران درباره اثربخشی رشته	تمرکز بر تجربه زیسته و ادراک شخصی

۲. چارچوب مفهومی پژوهش

• رشته علوم سیاسی: علوم سیاسی معمولاً با «مطالعه دولت و سیاست» یا با تحلیل روابط قدرت و روابط بین حاکمان و کسانی که تحت فرمانروایی آن‌ها هستند (ماهیت قدرت، پایه و اساس آن، نحوه استقرار، اهداف و آثار آن) همراه است. به بیان دیگر، علوم سیاسی، موارد زیر را بررسی می‌کند: (۱) سیاست: کنش سیاسی رسمی و غیررسمی، شامل احزاب سیاسی، گروه‌های ذینفع و جنبش‌های اجتماعی؛ (۲) سیاست‌ها: سیاست‌های عمومی که ترجمه انتخاب‌های جمعی و ساختار تخصیص منابع هستند؛ (۳) نهادها: شامل نهادهای سیاسی رسمی و نظام‌های سیاسی و حوزه‌های پژوهشی گوناگونی مانند نظام‌های سیاسی تطبیقی، مدیریت عمومی، روابط بین‌الملل، و تحلیل سیاست‌ها می‌شود (مکلین و مک‌میلان^۴، ۲۰۰۳). علوم سیاسی به‌عنوان یک رشته دانشگاهی، همواره در حال بازنگری روش‌شناختی

1. Gagnon
2. Brans
3. Farley & Miles
4. McLean & McMillan

خود، ارزیابی کاربرد عملی راهبردهایش، و تعریف نقش خود در فهم علمی پدیده‌های سیاسی بوده است (گران^۱، ۲۰۱۰؛ کلارک و پریمو^۲، ۲۰۱۲؛ وِسیِرسکی^۳، ۲۰۲۰)، و همچنین استقلال نسبی بوده است. پژوهشگران، اغلب از رشته علوم سیاسی به دلیل نظری بودن در رویکرد خود انتقاد می‌کنند و افزون‌براین، رشته علوم سیاسی را دارای درکی «ساده‌انگارانه» از واقعیت سیاسی می‌دانند. با این حال، این تعمیم‌ها با واقعیت پیوندی ندارد. در شرایطی که ارزش پژوهش‌های بین‌رشته‌ای و بین‌بخشی به‌گونه‌ای فزاینده به رسمیت شناخته می‌شود، امکان بهبود این شرایط وجود دارد؛ زیرا، علوم سیاسی می‌تواند به مسائل کارکردی جامعه کمک کند (گاگن و همکاران^۴، ۲۰۱۷، ۴۹۷). یکی از وظایف علوم سیاسی، به‌عنوان جزئی از علوم انسانی، مفهوم‌یابی مسائل است (حسینی، ۱۳۹۵، ۲۱).

• حل مسائل کارکردی: مشکلات و چالش‌های عمومی در عرصه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی، ناشی از ترکیبی از علل مرتبط به یکدیگر است که پیامدهای پویا و اغلب پیش‌بینی‌ناپذیری دارند و مجموعه بزرگی از بازیگران را درگیر می‌کنند. پاسخ‌ها به این مشکلات، رویکردهای جدید و متنوعی را دربر داشته است که شامل جلسه‌های مشاوره خط‌مشی، مطالعات مقدماتی، و دستورالعمل‌های خط‌مشی است؛ رویکردهایی که می‌توانند به حل مسائل با هدف فراتر رفتن از مرزهای علم کمک کنند؛ از این رو، مجامع مشورتی سیاست، راستی‌آزمایی خط‌مشی، و دستورالعمل‌هایی به‌طور فزاینده مستقر می‌شوند که ناشی از احساس فوریت برای رسیدگی به مشکلات، تضمین پایداری، و کمک به بحران‌های پر شمار است (بوچر و زایگرمن^۵، ۲۰۲۱؛ هالم و همکاران^۶، ۲۰۲۰). این فعالیت‌ها به معضلات کلیدی پیش روی سیاست‌گذاران در هنگام برخورد با مشکلات و چالش‌ها توجه دارند و در پی مدیریت بحران‌های سیاسی و اجتماعی هستند (زایگرمن و اتلت، ۲۰۲۲، ۸۱۰). در واقع تلاش شده است تا از طریق این برنامه‌ها و دستورالعمل‌ها، میزان اثربخشی علم سیاست برای حل مسائل کارکردی جامعه افزایش یابد. با این حال، راه‌حل‌های جدید به حمایت بازیگران

1. Grant
2. Clarke & Primo
3. Węsierski
4. Gagnon
5. Böcher & Zeigermann
6. Hulme

سیاست و زمینه گسترده‌تر سیاست‌گذاری بستگی دارد (بدنارک^۱ و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۱۷۸)؛ بنابراین، فراتر رفتن از مرزهای علم، نیازمند کشف راه‌حل‌های توسعه‌یافته برای افزایش اثربخشی علوم سیاسی در حل مسائل کاربردی است.

۳. روش پژوهش

در پژوهش حاضر به دلایل گوناگونی از روش تحلیل موضوعی براون و کلارک (۲۰۰۶) استفاده شده است. این روش، یکی از روش‌های معتبر و پرکاربرد در پژوهش‌های کیفی است که به‌ویژه در حوزه‌های اجتماعی، به‌گونه‌ای گسترده به‌کار می‌رود. تحلیل موضوعی، یک روش تحلیلی کیفی و پرکاربرد است. این نوع تحلیل که نوعی رویکرد قابل دسترس و به‌لحاظ نظری، انعطاف‌پذیر، برای تجزیه و تحلیل ارائه می‌دهد (بویاتزیس^۲، ۱۹۹۸؛ رولستون^۳، ۲۰۰۰)، رویکردی متنوع، پیچیده، و ظریف است (هالووی و تودرز^۴، ۲۰۰۳)، و به‌عنوان روشی اساسی برای تحلیل کیفی در نظر گرفته می‌شود. در تحلیل موضوعی (همان‌گونه که ویرجینیا براون و ویکتوریا کلارک در سال ۲۰۰۶ مطرح کردند و در سال ۲۰۱۲ اصلاح شد)، ۶ مرحله مهم در نظر گرفته می‌شود. برای شروع، مصاحبه‌ها پیوسته خوانده می‌شود تا با داده‌ها و مضامین و نگرش‌های تکراری درباره پدیده مورد مطالعه آشنا شویم. افزون‌براین، پاسخ‌های شرکت‌کنندگان با کدهای توصیفی برچسب‌گذاری می‌شود تا محتوای پاسخ‌های آن‌ها به‌تصویر کشیده شود. سپس، رویکرد کدگذاری قیاسی اعمال می‌شود؛ به این معنا که کدگذاری توسط مضامین از پیش تعریف‌شده هدایت می‌شود. کدهای اعمال‌شده به‌گونه‌ای طراحی می‌شوند که داده‌ها را بازتاب دهند و اطمینان حاصل شود که همه پاسخ‌ها به‌گونه‌ای دقیق نشان داده شده‌اند. در بخش بعدی، محتوای کدگذاری‌شده دوباره ارزیابی می‌شود تا همانندی‌ها و الگوهای فراگیر در داده‌ها شناسایی شود. براساس این الگوها، موضوعات فرعی‌ای برای هر

1. Bednarek
2. Boyatzis
3. Roulston
4. Holloway & Todres

۵. برای مطالعه بیشتر در مورد روش براون و کلارک ر. ک:

Hole, L. (2023). Handle with care: considerations of Braun and Clarke's approach to thematic analysis. *Qualitative Research Journal*, 16 (1): 1-14.

موضوع اصلی ایجاد می‌شود. برای نهایی کردن تحلیل، مضامین فرعی به‌گونه‌ای نظام‌مند به موضوع کلی متصل می‌شوند (نائومن، ۲۰۲۵، ۱۵-۱۴). در ادامه توضیح داده می‌شود که چرا این روش مناسب است و چگونه به پاسخ‌دهی به پرسش‌های پژوهش کمک می‌کند.

• تمرکز بر تجربه‌های فردی و معنای شخصی: تحلیل موضوعی (تماتیک) براون و کلارک (۲۰۰۶) بر درک تجربه‌های فردی و معنای آن‌ها تمرکز دارد. این روش، به‌ویژه برای پژوهش‌هایی که در پی فهم عمیق دیدگاه‌ها، احساسات، و تجربه‌های افراد در زمینه‌های خاص (مانند نگرش دانشجویان دکتری علوم سیاسی به اثربخشی رشته خود) هستند، بسیار مناسب است. هدف اصلی پژوهش حاضر این است که نگرش و دیدگاه‌های دانشجویان دکتری علوم سیاسی را درباره اثربخشی این رشته برای حل مسائل کارکردی ایران کشف کنیم. این روش به ما امکان می‌دهد تا معانی و تجربه‌های شخصی آن‌ها را از زاویه‌ای عمیق‌تر و با دقت بیشتری بررسی کنیم.

• فرایند اکتشاف و کشف مضامین کلیدی: روش تحلیل پدیداری براون و کلارک به‌طور خاص بر شناسایی و استخراج مضامین یا الگوهای اصلی داده‌ها تمرکز دارد. این روش، فرایندی است که از طریق آن می‌توانیم مفاهیم و الگوهای مشترک را در میان پاسخ‌های افراد شناسایی، و معنای آن‌ها را در بستر اجتماعی و فرهنگی ایران تحلیل کنیم. این روش به ما کمک می‌کند تا تجربه‌ها، نگرش‌ها، و دیدگاه‌های متفاوت دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی را درباره اثربخشی این رشته در حل مسائل اجتماعی و کارکردی به‌گونه‌ای نظام‌مند و دقیق تحلیل و از آن‌ها مضامین مشترک استخراج کنیم.

• رویکرد کیفی و انعطاف‌پذیری: تحلیل پدیداری براون و کلارک، یک روش کیفی انعطاف‌پذیر است که می‌تواند به‌خوبی با داده‌های مصاحبه‌ها، گروه‌های کانونی، و داده‌های کیفی دیگر تطبیق یابد. این ویژگی، به‌ویژه در پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی که ماهیت پیچیده و متنوعی دارند، اهمیت دارد.

• درک عمیق از زمینه و بافت اجتماعی: روش تحلیل پدیداری براون و کلارک به پژوهشگر کمک می‌کند تا درک عمیقی از بافت اجتماعی و فرهنگی افراد به‌دست آورد. در این پژوهش، نگرش‌های دانشجویان دوره دکتری در مورد رشته علوم سیاسی می‌تواند تحت تأثیر بافت اجتماعی و سیاسی ایران باشد. از همین رهگذر، این روش کمک می‌کند تا نه تنها نگرش‌های شخصی دانشجویان را دریابیم، بلکه کمک می‌کند تا تأثیرات فرهنگی، اجتماعی، و سیاسی

ایران را بر این نگرش‌ها تحلیل کنیم.

• تحلیل هم‌زمان داده‌ها و فرایند بازانديشي: این روش به ما کمک می‌کند تا داده‌های گردآوری‌شده را به‌طور پیوسته بررسی کنیم و مطمئن شویم که همه جنبه‌های نگرش دانشجویان به اثربخشی رشته علوم سیاسی در نظر گرفته شده است.

در پژوهش حاضر، برای بررسی نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. این روش به منظور تمرکز بر گزینش افراد دارای تجربه و دانش مرتبط با موضوع پژوهش انتخاب شد. جامعه هدف این پژوهش، دانشجویان دوره دکتری رشته‌های علوم سیاسی و روابط بین‌الملل بود که در دانشگاه‌های ایران تحصیل می‌کردند. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از: دانشجویان باید در مقطع دکتری رشته علوم سیاسی یا روابط بین‌الملل مشغول به تحصیل باشند و تجربه یا دانش کافی درباره موضوع پژوهش داشته باشند. انتخاب دانشجویان از یک شهر (تهران) چند دلیل داشت؛ نخست اینکه به نمونه‌ها، دسترسی عملیاتی داشته باشیم. یکی از ملاحظات کلیدی در پژوهش‌های میدانی، امکان دسترسی مؤثر به مشارکت‌کنندگان است. دسترسی بیشتر به دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران، امکان مصاحبه‌های عمیق‌تر را فراهم می‌کرد. دومین دلیل، تمرکز موضوعی بر بافت خاص شهر تهران است. انتخاب یک شهر مشخص این امکان را برای پژوهشگر فراهم کرده است که بافت اجتماعی، فرهنگی، و آموزشی نسبتاً همگنی را در نظر بگیرد و تحلیل دقیق‌تری از عوامل مؤثر بر این موضوع خاص ارائه دهد. این کار در پژوهش‌های کیفی، رایج است و فهم عمیق‌تری از پدیده مورد مطالعه ارائه می‌دهد. دلیل سوم، وجود دانشگاه‌های مرجع در این شهر است. شهر تهران، محل استقرار برخی از دانشگاه‌های معتبر دارای جمعیت چشمگیری از دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی بوده که پژوهشگر در نظر داشته است نمونه‌هایی از آنان را بررسی کند. درباره منطق نمونه‌برداری و قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها نیز باید گفت، توزیع جنسیتی برابر با این هدف انجام شد که بتوان صدای زنان را نیز به اندازه مردان درک و تحلیل کرد؛ به‌ویژه به این سبب که در بسیاری از موارد، دیدگاه‌ها و چالش‌های زنان در حوزه علوم سیاسی با مردان، متفاوت است. این تصمیم، به‌صورت آگاهانه و در راستای بازنمایی تجربه‌های کمتر شنیده‌شده اتخاذ شد. برای گردآوری داده‌ها، تعداد ۱۸ نفر از دانشجویان دوره دکتری دانشگاه‌های برتر تهران (تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، و علامه

1. Purposive Sampling

طباطبایی) انتخاب شدند. این دانشگاه‌ها به دلیل دارا بودن اعتبار علمی و دانشجویان نخبه و متنوع در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل انتخاب شدند. ترکیب نمونه، شامل ۹ مرد و ۹ زن بود تا دیدگاه‌های هر دو جنسیت به‌گونه‌ای متعادل بررسی شود. این ترکیب به پژوهشگران اجازه داد تا داده‌ها را از زاویه‌ای جامع‌تر تحلیل کنند و تفاوت‌های احتمالی ناشی از جنسیت را در نظر بگیرند. داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شدند. پرسش‌های مصاحبه به‌گونه‌ای طراحی شدند که دیدگاه‌ها و تجربه‌های دانشجویان درباره تأثیر علوم سیاسی و روابط بین‌الملل بر سیاست‌گذاری، حکمرانی، و دیپلماسی در ایران را به‌گونه‌ای عمیق بررسی کنند. مصاحبه‌ها ضبط و سپس، رونویسی شدند تا آماده تحلیل موضوعی^۱ شوند. برای کدگذاری داده‌ها از نرم‌افزارهای تخصصی تحلیل کیفی استفاده شد که امکان استخراج مضامین اصلی را فراهم می‌کرد. در جدول شماره (۲)، مشخصات مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است.

جدول شماره (۲). مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	سن	جنسیت	گرایش تحصیلی	محل تحصیل
۱	۲۹	زن	جامعه‌شناسی سیاسی	تهران
۲	۲۸	زن	روابط بین‌الملل	تهران
۳	۳۰	زن	مسائل ایران	تهران
۴	۳۲	زن	اندیشه سیاسی	تهران
۵	۳۰	زن	اندیشه سیاسی	تربیت مدرس
۶	۳۳	زن	مطالعات اروپا	تهران
۷	۲۸	زن	جامعه‌شناسی سیاسی	تهران
۸	۳۱	زن	روابط بین‌الملل	علامه طباطبایی
۹	۳۲	زن	جامعه‌شناسی سیاسی	تهران
۱۰	۲۷	مرد	علوم سیاسی	خوارزمی
۱۱	۲۸	مرد	روابط بین‌الملل	تهران
۱۲	۲۸	مرد	روابط بین‌الملل	شهید بهشتی
۱۳	۲۹	مرد	اندیشه سیاسی	تربیت مدرس
۱۴	۲۹	مرد	علوم سیاسی	تربیت مدرس
۱۵	۳۰	مرد	روابط بین‌الملل	شهید بهشتی
۱۶	۳۰	مرد	سیاست‌گذاری عمومی	تهران
۱۷	۳۳	مرد	جامعه‌شناسی سیاسی	شاهد
۱۸	۳۱	مرد	اندیشه سیاسی	تهران

در این پژوهش، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته به‌عنوان ابزار اصلی گردآوری داده‌ها استفاده

1. Thematic Analysis

شد. مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، به دلیل انعطاف‌پذیری بالا و امکان تعمق در دیدگاه‌ها و تجربه‌های شرکت‌کنندگان، انتخاب مناسبی برای این مطالعه کیفی بود. این ابزار کمک کرد تا ضمن هدایت مصاحبه در راستای پرسش‌های پژوهش، امکان مطرح شدن دیدگاه‌های جدید و جزئیات بیشتر را برای شرکت‌کنندگان فراهم کنیم. مراحل تحلیل داده‌ها براساس روش براون و کلارک (۲۰۰۶) به شرح زیر است:

۱. آشنایی با داده‌ها^۱: نخستین گام در مرحله تحلیل داده‌ها، آشنایی کامل با مواد اولیه است. پس از گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، پژوهشگر ابتدا باید متن‌های رونویسی شده را به گونه‌ای دقیق و پیوسته مطالعه کند تا به درک عمیقی از داده‌ها دست یابد. این فرایند به شناسایی نکات کلیدی، مفاهیم مهم، و مضامین اولیه کمک می‌کند؛

۲. کدگذاری اولیه^۲: این مرحله، در بردارنده سازماندهی نظام‌مند و معنا بخشیدن به داده‌ها با شناسایی و برچسب‌گذاری ویژگی‌های مرتبطی است که در رابطه با پرسش پژوهش، معنادار به نظر می‌رسند. همچنین، شامل تقسیم متن‌های مصاحبه به بخش‌های کوچک‌تر است که برای هر بخش، یک کد توصیفی یا مفهومی اختصاص داده می‌شود. این کدها می‌توانند جمله‌ها یا عبارات‌های خاصی باشند که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع پژوهش مرتبط هستند. هدف این است که داده‌ها را به‌صورت اولیه و بدون پیش‌فرض‌ها دسته‌بندی کنیم تا مفاهیم و موضوعات پنهان در آن‌ها آشکار شود؛

۳. جست‌وجوی تم‌ها یا مضامین^۳: در این مرحله، کدها در قالب مضامین بالقوه گردآوری می‌شوند و پس از تولید، پژوهشگران، کدهای مشابه را در چارچوب موضوعات گسترده‌تری گروه‌بندی می‌کنند. به بیان روشن‌تر، در این مرحله، کدهای مختلف شناسایی شده در مرحله پیشین با هم ترکیب، و دسته‌های کلی‌تر و جامع‌تری به نام تم‌ها ایجاد می‌شوند. تم‌ها مجموعه‌ای از کدها هستند که به یک مفهوم خاص یا یک موضوع بزرگ‌تر مرتبطند. این مرحله به پژوهشگر کمک می‌کند تا داده‌ها را به گونه‌ای عمیق‌تر تحلیل، و الگوهای اصلی در داده‌ها را شناسایی کند؛

۴. بررسی تم‌ها یا مضامین^۴: در این مرحله، مضامین بررسی می‌شوند تا اطمینان حاصل

1. Familiarization with Data
2. Generating Initial Codes
3. Searching for Themes
4. Reviewing Themes

شود که به طور دقیق، داده‌ها را منعکس می‌کنند. همچنین، مضامین با داده‌های اصلی (متن‌های مصاحبه) مقایسه و بازبینی می‌شوند. اگر تم‌ها به طور کامل با داده‌ها هم‌خوانی نداشته‌اند یا نیاز به اصلاح داشتند، تغییراتی در آن‌ها اعمال خواهد شد. این مرحله شامل بازنگری و پالایش تم‌ها به منظور اطمینان از دقت و جامعیت تحلیل است. این بررسی به پژوهشگر کمک می‌کند تا مطمئن شود که تم‌ها به طور دقیق نمایانگر داده‌های اولیه و اهداف پژوهش هستند؛

۵. تعریف و نام‌گذاری تم‌ها: در این مرحله هر موضوع اصلاح شده و نام‌های خاصی تعیین می‌شود. همچنین، پژوهشگر هر تم را به طور دقیق تعریف، و برای هر تم، یک نام مختصر و گویا انتخاب می‌کند. این نام‌گذاری کمک می‌کند تا مفاهیم پیچیده و ابعاد گوناگون داده‌ها به وضوح بیان شود؛

۶. نگارش گزارش نهایی^۲: در این مرحله، پژوهشگر، گزارش نهایی تحلیل موضوعی را تهیه می‌کند. این گزارش در بردارنده تشریح تم‌ها، کدها، و یافته‌های اصلی پژوهش است. پژوهشگر توضیح می‌دهد که هر تم چگونه به تحلیل داده‌ها کمک کرده و چه معنای خاصی برای اهداف پژوهش دارد. در این گزارش، نمونه‌هایی از نقل قول‌های مستقیم شرکت‌کنندگان نیز آورده می‌شود تا یافته‌ها و تحلیل‌ها مستند و معتبر باشند.

در پژوهش حاضر، همه اصول اخلاقی به دقت رعایت شده است؛ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان دریافت شد؛ به این صورت که پیش از شروع مصاحبه‌ها، اهداف پژوهش، فرایند گردآوری داده‌ها، و نحوه استفاده از اطلاعات به طور کامل توضیح داده شد. مشارکت در پژوهش، کاملاً داوطلبانه بود و شرکت‌کنندگان می‌توانستند در هر مرحله از پژوهش، انصراف دهند. برای حفظ حریم خصوصی، همه اطلاعات شخصی شرکت‌کنندگان، ناشناس‌سازی شد و در گزارش نهایی از کدهای شناسایی یا نام‌های مستعار استفاده گردید. داده‌های گردآوری شده در مکان‌های امن و رمزگذاری شده نگهداری شدند و دسترسی به آن‌ها محدود به پژوهشگر بود. فایل‌های صوتی پس از پایان تحلیل، به گونه‌ای ایمن حذف شدند. به منظور اطمینان‌یابی از اعتبار و روایی پژوهش، از چند روش برای کنترل کیفیت و اعتبار داده‌ها استفاده شد. یکی از این روش‌ها، کدگذاری دوباره^۳

1. Defining and Naming Themes

2. Producing the Report

3. Re-coding

بود که این امکان را فراهم کرد تا دقت و اعتبار کدگذاری‌های اولیه بررسی شود. در این فرایند، پس از کدگذاری داده‌ها، یک‌بار دیگر مجموعه داده‌ها توسط همکار پژوهشی کدگذاری، و با کدگذاری اولیه مقایسه شد تا اطمینان حاصل شود که کدها به‌درستی استخراج شده و داده‌ها به‌درستی طبقه‌بندی شده‌اند. در طول فرایند تحلیل موضوعی، تم‌ها و کدهای استخراج‌شده بررسی و ارزیابی شدند. این ارزیابی‌ها باعث شد که تحلیل‌ها از دقت بیشتری برخوردار شده و از نواقص احتمالی تحلیل‌ها کاسته شود. همچنین، برای اطمینان‌یابی از روایی داده‌ها، تلاش شد تا شواهد متنوع از مصاحبه‌ها گردآوری شود و تم‌ها و کدها به‌طور دقیق با داده‌های اصلی مقایسه شوند. این اقدام به افزایش اعتبار یافته‌ها کمک کرد و اطمینان حاصل شد که نتیجه‌گیری‌ها به‌گونه‌ای دقیق بازتاب‌دهنده دیدگاه‌های واقعی شرکت‌کنندگان است.

۴. یافته‌های پژوهش

پس از گردآوری داده‌ها و در مرحله تجزیه و تحلیل، مصاحبه‌ها در قالب شش مرحله تحلیل شدند. در ادامه، کدهای شناسه در قالب جدول شماره (۳) ارائه شده‌اند.

جدول شماره (۳). مشخصات کدهای شناسه

SI-Sn	P1-Pn
منظور از S، فرد مصاحبه‌شونده یا همان دانشجویان است که از نفر نخست تا نفرات آخر را دربر می‌گیرد.	منظور از P، مخفف کلمه پوینت به معنای نکته یا نکات کلیدی است که از مصاحبه با دانشجویان استخراج شد.

در این بخش، یافته‌های پژوهش درباره نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران، ارائه شده است. نتایج از طریق تجزیه و تحلیل موضوعی در چارچوب شش مرحله ارائه‌شده توسط براون و کلارک (۲۰۰۶) به‌دست آمده است. در این راستا، مطالب گردآوری‌شده ابتدا به‌طور کامل خوانده شد تا با داده‌ها آشنایی حاصل شود و کدهای اولیه روی کاغذ یادداشت شد. گام بعدی، سازماندهی کدهای شناسایی اولیه بر پایه داده‌های گردآوری‌شده بود تا اطمینان حاصل شود که کدها، نمایش دقیق تجربه‌های شرکت‌کنندگان و رونوشت هستند. پس از ایجاد مضامین فرعی، موضوع‌های فرعی در این مطالعه ابتدا با شناسایی کدهایی که بازنمایی دقیق تجربه‌های گزارش‌شده بودند، تأیید شدند. موضوعات فرعی برای کشف ارتباط احتمالی برخی از آن‌ها با هم، بررسی شدند. مضامین فرعی مشابه، گروه‌بندی شدند تا مجموعه مضامین فرعی مشخص شوند و سرانجام، مهم‌ترین مضامین فرعی و زیرمضمون‌ها انتخاب و برای اطمینان از قابل فهم بودن و پاسخ‌گویی به همه اهداف مطالعه تغییر نام دادند. برخی

از مراحل تحلیل موضوعی مشابه مراحل پژوهش‌های کیفی دیگر است؛ بنابراین، این مراحل لزوماً منحصر به تحلیل موضوعی نیستند. این فرایند، زمانی آغاز می‌شود که تحلیلگر شروع به جست‌وجوی الگوهای معنا و موضوعات موردعلاقه بالقوه در داده‌ها کند. این اقدام ممکن است در طول گردآوری داده‌ها انجام شود. مرحله پایانی، گزارش محتوا و معنای الگوها (موضوعات) در داده‌هاست؛ جایی که «مضامین انتزاعی (و اغلب مبهم) هستند و پژوهشگران پیش، در هنگام و پس از تجزیه و تحلیل شناسایی می‌کنند» (رایان و برنارد، ۲۰۰۰، ۷۸۰). در ادامه، مراحل انجام پژوهش به ترتیب بیان شده است.

۱-۴. آشنایی با داده‌ها

در مرحله نخست (آشنایی با داده‌ها)، به پژوهشگران کمک می‌شود تا نوع (و تعداد) مضامینی که ممکن است از طریق داده‌ها پدیدار شوند را مشخص کنند. در واقع، این مرحله بسیار مهم است؛ زیرا، راهنمای پژوهشگر در گام‌های بعدی است. بخش زیر آنچه را که پژوهشگران پژوهش حاضر در فرایند تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها انجام داده‌اند، شرح می‌دهد. در مرحله نخست تجزیه و تحلیل داده‌ها، تمام مصاحبه‌ها به‌طور کامل رونویسی شدند تا درک شود که شرکت‌کنندگان چگونه به اثربخشی رشته علوم سیاسی در حل مسائل کارکردی در ایران واکنش نشان داده‌اند. سپس، یک مطالعه دقیق مکرر از رونوشت‌ها انجام شد. در مجموع، ۸۲ کد شناسایی و به آن‌ها ارجاع داده شد که ۵ مورد از آن‌ها، کدهای نامشخص بودند. هدف اصلی از بررسی همه داده‌ها، غوطه‌ور شدن در کل مجموعه داده و گردآوری کدهای موردعلاقه اولیه بود. این مرحله، پژوهشگران را به‌خوبی از عمق و گستردگی مطالب آگاه می‌کند. به‌هرحال، داده‌های ارائه‌شده، در بردارنده نظرات دانشجویان رشته علوم سیاسی است. نظرات به موضوع‌های گوناگونی مانند محتوای درسی، روش‌های پژوهش، آزادی دانشگاهی، همکاری بین‌المللی، و کاربرد عملی علوم سیاسی مربوط می‌شود.

۲-۴. تولید کدهای اولیه

در مرحله دوم تجزیه و تحلیل داده‌ها، همه رونوشت‌ها پس از چندین بار مطالعه دقیق، کدگذاری شدند. تعداد زیادی کد پدیدار شد که برخی از آن‌ها تنها شامل یک عبارت و برخی دیگر، در بردارنده

1. Ryan & Bernard

یک یا چند جمله بودند. جدول شماره (۴)، چند نمونه از نحوه اعمال کدها به بخش‌های کوتاه در مجموعه داده‌ها را ارائه می‌دهد. در واقع، در این مرحله، الگوها و مفاهیم تکرارشونده، شناسایی و با کدها برچسب‌گذاری شدند. کدهای رایج در جدول شماره (۴) گزارش شده‌اند.

جدول شماره (۴). چند نمونه از کدهای رایج استخراج شده

استخراج داده‌ها	کدها
ارتباط برنامه درسی	محتوای غرب‌محور، کمبود منابع مطالعاتی مخصوص ایران، شکاف نظریه‌عمل، چالش‌های اعمال مفاهیم روابط بین‌الملل در ایران، محدودیت در دسترسی به داده‌های داخلی، توجه کم به اقتصاد ایران در برنامه درسی
روش تحقیق	چالش‌های دسترسی به داده‌ها، محدودیت‌های روش‌شناختی، نیاز به رویکردهای نوآورانه
آزادی تحصیلی	محدودیت‌های پژوهش، موضوعات حساس، خودسانسوری
کاربرد عملی	از مسائل دنیای واقعی جدا شوید، فرصت‌های کارآموزی محدود، فقدان مطالعات موردی در زمینه بافت ایران به مثابه یک مسئله، فاصله آموزش‌های دانشگاهی با مسائل اجرایی حکمرانی
ادغام بین‌رشته‌ای	علوم سیاسی به واسطه رویکردی سلیبی و محافظه‌کارانه، از تعاملات میان‌رشته‌ای فاصله گرفته و رویارویی آن با حوزه‌های دیگر، محدود و سطحی باقی مانده است؛ این امر، بر دشواری‌های ذاتی میان‌رشته‌ای بودن علوم سیاسی افزوده است.
همکاری بین‌المللی	تأثیر تحریم‌ها بر مبادلات دانشگاهی، انزوا از جامعه دانشگاهی جهانی، دسترسی محدود به منابع بین‌المللی، اثرات تحریم‌ها بر تعاملات علمی
نفوذ سیاست	دانشگاه-سیاست‌ساز قطع ارتباط، مسیرهای محدود برای انتشار تحقیقات، عدم استفاده از تخصص دانشگاهی، تمرکز بیش‌ازحد بر نظریه‌های غربی
تمرکز محلی در مقابل جهانی	تأکید بیش‌ازحد بر مسائل جهانی، بی‌توجهی به مطالعات حاکمیت محلی، ایجاد تعادل بین دیدگاه‌های بین‌المللی و داخلی، محدودیت در نگاه بومی به سیاست خارجی
مهارت‌های تفکر انتقادی	تأکید بر حفظ کردن، عدم توسعه مهارت‌های تحلیلی، نیاز به تمرکز بر حل مسئله، محدودیت در آزادی آکادمیک و پژوهش‌های انتقادی، کمبود آموزش تفکر انتقادی
یکپارچه‌سازی تکنولوژیکی	برنامه درسی قدیمی، رویارویی محدود با ابزارهای تجزیه و تحلیل داده‌ها، نیاز به سواد دیجیتال در علوم سیاسی، عدم به‌کارگیری فناوری‌های جدید در تحلیل سیاسی
آمادگی شغلی	عدم تطابق بین آموزش و نیازهای بازار کار، فرصت‌های توسعه حرفه‌ای محدود، نااطمینانی در مورد آینده شغلی
چالش‌های نهادی	محدودیت منابع، موانع بوروکراتیک، مقاومت در برابر تغییرات برنامه درسی، عدم کاربردپذیری آموزش‌ها در شرایط ایران، فاصله بین دانشگاه و سیاست‌گذاران، بی‌توجهی به مسائل ملی در مقابل سیاست جهانی
مشارکت دانشجویی	محیط‌های یادگیری غیرفعال، فرصت‌های محدود برای پژوهش‌های دانشجویی، فقدان بستر برای صدای دانشجویان
زمینه فرهنگی	تأثیر فرهنگ سیاسی ایران بر آموزش، مذاکره با رویکردهای سنتی و مدرن، پرداختن به ویژگی‌های فرهنگی در تحلیل سیاسی
ملاحظات اخلاقی	پیمایش معضلات اخلاقی در پژوهش، متعادل کردن یکپارچگی دانشگاهی با واقعیت‌های سیاسی، پرداختن به سوگیری در تحقیقات علوم سیاسی

جدول شماره (۴) انواع عملیات انجام‌شده در فرایند کدگذاری را نشان می‌دهد. در کل، مجموعه داده‌ها بررسی شد و توجه کامل و یکسانی به هریک از داده‌ها معطوف شد که ممکن

است مبنای الگوهای تکراری (مضامین) باشند.

۳-۴. جست‌وجوی تم‌ها یا مضامین

این مرحله، همان‌گونه که براون و کلارک (۲۰۰۶) پیشنهاد کرده‌اند، با فهرستی طولانی از کدهای شناسایی آغاز شد. هدف اصلی این مرحله در الگوها و روابط بین و در کل، مجموعه داده‌هاست. تمرکز عمده در این مرحله به جای کدها، بر تحلیل در سطح گسترده‌تر مضامین بود. همان‌گونه که براون و کلارک (۲۰۰۶، ۸۰) اشاره می‌کنند: «یک موضوع، چیز مهمی در مورد داده‌های مربوط به یک پرسش پژوهش را به تصویر می‌کشد و سطحی از پاسخ یا معنای الگو را در مجموعه داده‌ها نشان می‌دهد». این مرحله، دشوارترین مرحله در فرایند تحلیل است. به منظور تسهیل فرایند تحلیل و مطابق با پیشنهاد های براون و کلارک (۲۰۰۶)، فهرستی از کدها روی برگه‌ای مجزا تهیه و سپس در قالب دسته‌بندی موضوعی ساماندهی شد. با توجه به ماهیت اکتشافی مطالعه، همه رونوشت‌ها بار دیگر مرور شد تا کدها به‌دقت در مضامین بالقوه دسته‌بندی شوند. در این مرحله، برخی از مضامین پیشنهادی از پیشینه نظری، معنای روشنی برای تحلیل داشتند و بخشی از کدها در قالب آن‌ها سازماندهی شدند. فهرست مضامین نهایی در جدول شماره (۵) ارائه شده است.

جدول شماره (۵). گزارش مضامین استخراج‌شده

مضامین	کدهای استخراج‌شده
گسست بین نظریه دانشگاهی علوم سیاسی و واقعیت‌های ایرانی	ارتباط برنامه درسی، کاربرد عملی، شکاف نظریه-عمل
چالش‌های تحقیقاتی و روش‌شناختی در ایران	روش پژوهش، آزادی تحصیلی، چالش‌های دسترسی به داده‌ها، محدودیت‌های روش‌شناختی
نیاز به همکاری میان‌رشته‌ای	ادغام بین‌رشته‌ای، همکاری بین‌المللی
انزوای آکادمیک و چالش‌های همکاری بین‌المللی	همکاری بین‌المللی، تأثیر تحریم‌ها، انزوا از جامعه دانشگاهی جهانی
تأثیر محدودیت‌های نهادی بر پژوهش و آموزش	چالش‌های نهادی، موانع بوروکراتیک، مقاومت در برابر تغییرات
تغییرات در نیازهای آموزشی و مهارت‌های شغلی	آمادگی شغلی، مهارت‌های تفکر انتقادی، یکپارچه‌سازی تکنولوژیکی
فرصت‌های محدود برای مشارکت دانشجویی و تفکر مستقل	مشارکت دانشجویی، آزادی تحصیلی، محیط‌های یادگیری غیرفعال
تأثیرات فرهنگی و سیاسی ایران بر آموزش	زمینه فرهنگی، ملاحظات اخلاقی

این مرحله با مجموعه‌ای از مضامین اصلی، موضوعات فرعی، و عصاره همه داده‌های کدگذاری‌شده

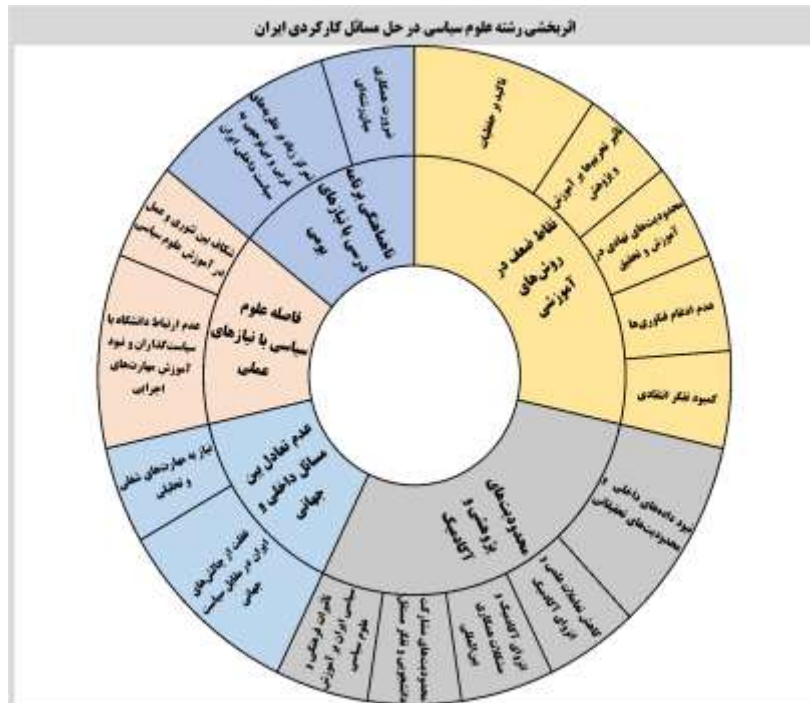

مضامین بررسی شدند تا اطمینان حاصل شود که آن‌ها به‌گونه‌ای دقیق داده‌ها را منعکس می‌کنند. برخی از موضوعات اولیه، ادغام شدند و برخی دیگر، به دلیل مبهم یا نامربوط بودن، کنار گذاشته شدند.

۴-۵. تعریف و نام‌گذاری مضامین

این مرحله با هدف اصلاح بیشتر آغاز شد و به معنای تعیین جنبه‌ای از داده‌هایی است که هر مضمون دربر می‌گیرد. براون و کلارک (۲۰۰۶) استدلال می‌کنند که یک موضوع نمی‌تواند زیاد متنوع و پیچیده باشد؛ بنابراین، پژوهشگران به عصاره‌های داده‌های گردآوری شده برای هر موضوع بازگشتند و همه مضامین را در قالب یک نقشه منسجم و سازگار سازمان‌دهی کردند. توجه دقیق به شناسایی «داستانی» که هر مضمون بیان می‌کند و نحوه نمایش آن معطوف شد و اطمینان حاصل شد که همپوشانی زیادی بین موضوعات وجود ندارد. در این مرحله، برخی از مضامین سطح پایین‌تر با مضامین درجه بالاتر ادغام شدند. سرانجام، نقشه ذهنی نهایی برای کل مجموعه داده‌های حاصل از این مرحله در شکل شماره (۲) نمایش داده شد.

شکل شماره (۲). نقشه موضوعی نهایی

۴-۶. نوشتن گزارش

مرحله ششم، مرحله تجزیه و تحلیل نهایی و نوشتن گزارش است. براون و کلارک (۲۰۰۶) بیان می‌کنند که گزارش یک تحلیل موضوعی باید خوانندگان را در مورد شایستگی و اعتبار تحلیل متقاعد کند؛ بنابراین، بسیار تلاش شد تا با ارائه اطلاعات کافی، گزارشی مختصر، منسجم، و منطقی از داستانی که داده‌ها در درون و بین مضامین نشان می‌دهند، ارائه شود. در این بخش، تم‌های شناسایی شده از داده‌ها با استفاده از روش تحلیل موضوعی ارائه شده است. هر تم به‌طور جداگانه توضیح داده شده و نقل قول‌هایی از شرکت‌کنندگان برای مستندسازی یافته‌ها ارائه شده است.

۱-۴-۶. شکاف نظریه عمل

یکی از برجسته‌ترین موضوعات شناسایی شده، شکاف علمی-عملی بود. بسیاری از دانشجویان از فرصت‌های محدود برای به‌کارگیری دانش نظری خود در سناریوهای دنیای واقعی ابراز ناامیدی کرده‌اند. آن‌ها به عمق نظریه‌های سیاسی و مدل‌های روابط بین‌الملل آموزش داده شده اهمیت می‌دادند، اما بر این نظر بودند که این چارچوب‌ها برای بررسی چالش‌های خاص ایران، به‌ویژه در حوزه‌هایی مانند حکومت‌داری، دیپلماسی، و اصلاحات اقتصادی، کاربرد محدودی دارند. یکی از دانشجویان می‌گوید: این تم به شکاف میان تئوری‌های تدریس شده در برنامه‌های درسی علوم سیاسی و چالش‌هایی که دانشجویان در دنیای واقعی و در سیاست‌گذاری‌ها با آن روبرو هستند، اشاره دارد. دانشجویان بر این نظرند که برنامه درسی، بیشتر بر نظریه‌های غربی متمرکز است و به اندازه کافی به چالش‌های سیاسی ایران توجه نمی‌کند. «ما نظریه‌های پیچیده را مطالعه می‌کنیم، اما وقتی نوبت به اجرای آن‌ها در چارچوب ایران می‌رسد، کانال‌ها و بسترهای لازم برای تعامل با سیاست‌گذاران را نداریم.» «احساس می‌کنم برنامه درسی ما بیش از حد بر نظریه‌های کلاسیک غربی تمرکز دارد. ما بخش قابل توجهی از زمان را صرف مطالعه اندیشمندانی مانند لاک و روسو می‌کنیم، اما برای بازاندیشی در نحوه انطباق این مفاهیم با بستر سیاسی خاص ایران، فرصت و ظرفیت کافی فراهم نمی‌شود (مرد ۲۸ ساله، شماره دوم، نکته کلیدی دوم). «ما به جای مطالعه نظریه‌های غیرقابل اجرا، باید مطالعات موردی کاربردی‌تر و خاص ایران داشته باشیم» (زن ۳۱ ساله، شماره هفتم، نکته کلیدی هفتم). این تم نشان می‌دهد که ممکن است درک نظریه‌ها از مسائل

ایران ناکافی باشد و پیشنهاد می‌شود که در برنامه‌های درسی، هم‌زمان با آموزش نظریه‌های غربی، به مسائل بومی و واقعی ایران بیشتر توجه شود.

۲-۶-۴. چالش‌های پژوهشی و روش‌شناختی

در این تم، چالش‌هایی بررسی می‌شود که دانشجویان دوره دکتری در عرصه گردآوری داده‌ها و استفاده از روش‌های پژوهشی مناسب در ایران با آن روبه‌رو هستند. مهم‌ترین مشکل دانشجویان، محدودیت‌های دسترسی به داده‌های معتبر و دشواری اندازه‌گیری دقیق مسائل ایران است. «روش‌های تحقیق ما درست است، اما به داده‌های قابل اعتماد در مورد کشور خود دسترسی نداریم. چگونه می‌توانیم مشکلات را حل کنیم، درحالی‌که حتی نمی‌توانیم آن‌ها را به‌طور دقیق اندازه‌گیری کنیم (مرد ۲۹ ساله، شماره چهارم، نکته کلیدی چهارم)». «ما به داده‌های واقعی و دقیق نیاز داریم، اما دسترسی به این داده‌ها به دلیل مشکلات دولتی و امنیتی، بسیار محدود است» (زن ۳۰ ساله، شماره چهارم، نکته کلیدی چهارم). این تم به نیاز به اصلاح روش‌های پژوهشی و فراهم آوردن دسترسی به داده‌های معتبر و قابل اعتماد برای انجام پژوهش‌های علمی دقیق اشاره دارد.

۳-۶-۴. همکاری میان‌رشته‌ای

این تم، بیانگر لزوم همکاری بیشتر بین علوم سیاسی و رشته‌های دیگری مانند اقتصاد، جامعه‌شناسی، و فناوری است. دانشجویان دوره دکتری بر این نظرند که برای رسیدگی به چالش‌های پیچیده ایران، نیاز به رویکردهای میان‌رشته‌ای دارند. «علوم سیاسی در اینجا در یک اتاق و محوطه محدود عمل می‌کند. ما به همکاری بیشتر با اقتصاددانان، جامعه‌شناسان، و حتی کارشناسان فناوری برای رسیدگی به چالش‌های پیچیده ایران نیاز داریم» (مرد ۲۷ ساله، شماره یکم، نکته کلیدی نخست). «ما باید فراتر از مرزهای علوم سیاسی فکر کنیم. بسیاری از مسائل ایران، نیاز به دیدگاه‌های اقتصادی و اجتماعی دارند» (زن ۳۲ ساله، شماره نهم، نکته کلیدی نهم). این تم نشان می‌دهد که رویارویی با مسائل پیچیده ایران، نیازمند همکاری و ادغام دانش از رشته‌های مختلف است.

۴-۶-۴. انزوای آکادمیک

این تم به تأثیر تحریم‌ها و انزوای علمی ایران از جامعه بین‌المللی اشاره دارد. دانشجویان

احساس می‌کنند که تحریم‌ها به شدت بر پژوهش‌های علمی تأثیر گذاشته و آن‌ها را از دسترسی به منابع و همکاری‌های بین‌المللی محروم کرده است. «تحریم‌ها ما را از نظر آکادمیک، منزوی کرده است. ما بحث‌ها و همکاری‌های مهم جهانی را، که می‌تواند به ما در ارائه دیدگاه‌های تازه درباره مشکلات ایران کمک کند، از دست می‌دهیم» (زن ۳۲ ساله، شماره هشتم، نکته کلیدی هشت). «این انزوای علمی باعث شده که پژوهش‌های ما به‌طور عمده به مسائل داخلی محدود شود و کمتر با دیدگاه‌های جهانی ارتباط داشته باشد» (مرد ۳۰ ساله، شماره هفتم، نکته کلیدی هشتم). این تم نیاز به بازنگری در سیاست‌های علمی و دانشگاهی ایران برای برقراری ارتباط بیشتر با جامعه علمی جهانی را مطرح می‌کند.

۵-۶-۴. مهارت‌های تفکر انتقادی

این تم به عدم توسعه کافی مهارت‌های تفکر انتقادی و تحلیلی در برنامه‌های درسی علوم سیاسی اشاره دارد. دانشجویان بر این نظرند که آموزش‌های موجود، بیشتر بر حفظ کردن و تکرار مطالب تأکید دارند و فرصت کافی برای نقد و تحلیل مسائل سیاسی به‌گونه‌ای عمیق وجود ندارد. «برنامه ما بر حفظ کردن تفکر انتقادی تأکید دارد. به ما آموزش داده نمی‌شود که چگونه الگوهای موجود را زیر سؤال ببریم یا راه‌حل‌های نوآورانه‌ای برای چالش‌های منحصربه‌فرد ایران ایجاد کنیم» (مرد ۳۰ ساله، شماره هفتم، نکته کلیدی هفتم). «ما نیاز داریم که به جای حفظ کردن، به مسائل ایران به‌طور انتقادی و تحلیلی نگاه کنیم» (زن ۳۰ ساله، شماره ششم، نکته کلیدی ششم). این تم بر ضرورت تغییر در رویکردهای آموزشی، به‌ویژه در پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی برای دانشجویان، تأکید دارد.

۶-۶-۴. نقش علوم سیاسی در سیاست‌گذاری

گروه کوچک‌تر، اما قابل توجهی از دانشجویان، بر قابلیت علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در کمک به سیاست‌گذاری مؤثر تأکید کرده‌اند. آن‌ها به نمونه‌هایی اشاره کرده‌اند که در آن دانشمندان علوم سیاسی با موفقیت بر تصمیمات دولت، به‌ویژه در مذاکرات بین‌المللی و راهبردهای سیاست خارجی، تأثیر گذاشته بودند. با این حال، آن‌ها همچنین تشخیص داده‌اند که این موفقیت‌ها، استثنای هستند تا اینکه قاعده باشند و در بسیاری از مواقع، تعارضات حاکم است. یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان کرده است: «دانشجویان علوم سیاسی در سیاست خارجی، به‌ویژه در مذاکرات توافق هسته‌ای، نقش داشته‌اند» (مرد ۲۸ ساله، شماره سوم، نکته کلیدی دوم).

۷-۶-۴. موانع تأثیرگذاری میدانی

شرکت‌کنندگان، موانع پرشماری را برای تأثیرگذاری این رشته بر مسائل عملی در ایران شناسایی کرده‌اند. این موانع، شامل بدبینی دولت به دانشگاه، همکاری محدود بین دانشگاه‌ها و نهادهای دولتی، و تأکید بیش از حد بر نظریه در برنامه‌های دانشگاهی بود. افزون‌براین، برخی از مصاحبه‌شوندگان بر فضای سیاسی، به‌عنوان عامل مهمی که تبادل آزاد افکار بین پژوهشگران و سیاست‌گذاران را محدود می‌کند، تأکید کرده‌اند. یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان کرده است: «بسیاری از مسائل، همچون دولت و نگاه مسئولان، موجب محدودیت‌هایی در این رشته می‌شود و بر فضای کارکردی آن تأثیرگذار است» (مرد ۲۷ ساله، شماره چهارم، نکته کلیدی سوم).

گزارش نهایی نشان می‌دهد، برنامه درسی علوم سیاسی در ایران با چالش‌های ساختاری پرشماری روبه‌رو است؛ این مشکلات، ظرفیت این رشته را برای پاسخ‌گویی به نیازهای بومی و تحولات ملی محدود کرده‌اند. ازجمله این چالش‌ها می‌توان به عدم انطباق محتواهای آموزشی با واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی ایران، محدودیت‌های پژوهشی ناشی از تحریم‌ها، استمرار روش‌های سنتی تدریس، و عدم تعادل میان توجه به مسائل داخلی و بین‌المللی اشاره کرد. در پاسخ به این وضعیت، بازنگری در برنامه درسی با تأکید بر گسترش مطالعات بومی و ارتقای کاربست عملی دانش سیاسی پیشنهاد می‌شود. همچنین، تقویت ارتباط میان دانشگاه و نهادهای سیاست‌گذار، به‌منظور افزایش اثربخشی پژوهش‌های دانشگاهی، ضروری است. کاهش تمرکز بر حافظه‌محوری و تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی باید در اولویت قرار گیرد. افزون‌براین، باوجود محدودیت‌های ناشی از تحریم، می‌توان از طریق توسعه شبکه‌های علمی داخلی و منطقه‌ای، ظرفیت همکاری‌های علمی را بهبود بخشید. سرانجام، اتخاذ رویکردی میان‌رشته‌ای به‌منظور فهم بهتر پیچیدگی‌های مسائل ایران، باید به‌عنوان یک راهبرد محوری موردتوجه قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

مقاله حاضر، با هدف بررسی نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران انجام شد. برپایه تحلیل موضوعی کیفی انجام‌شده، مجموعه‌ای از مضامین مشترک از داده‌های پژوهش استخراج شد که تصویری از دیدگاه‌های

دانشجویان دوره دکتری در مورد کاربردی بودن رشته‌شان در حوزه عمل ارائه می‌دهد. پژوهش در حوزه علوم سیاسی، مستلزم تعهد، فداکاری، و تلاش پیوسته است؛ به‌ویژه هنگامی که هدف آن، حل مسائل واقعی کشور باشد. این نکته با یافته‌های ایمران و همکاران^۱ (۲۰۱۹، ۲۴۲) همسو است که پژوهش‌ها را به‌عنوان «منبعی اساسی برای افرادی که در پی تغییر در شیوه زندگی خود هستند» توصیف می‌کنند و بر این نظرند که پژوهش‌های علمی می‌توانند «فرصت‌های جدیدی را در حوزه‌های مختلف» ایجاد کنند. با گسترش آگاهی درباره اهمیت پژوهش‌های کاربردی، بسیاری از مؤسسه‌های دانشگاهی، اکنون مؤلفه‌های پژوهشی را در دوره‌های حرفه‌ای خود الزامی کرده‌اند. این رویکرد می‌تواند به تقویت پیوند میان آموزش نظری و کاربست عملی علوم سیاسی در جامعه ایرانی کمک کند. با این حال، همان‌گونه که اکزکوئیل و گونو^۲ (۲۰۲۴، ۹۳) اشاره می‌کنند، با وجود ضرورت انجام پژوهش‌های کاربردی، بسیاری از دانشجویان برای تکمیل پژوهش‌های خود در مهلت‌های مقرر، با چالش‌های پرشماری روبه‌رو هستند. این چالش‌ها می‌تواند ریشه در مسائل ساختاری نظام آموزشی، محدودیت‌های پژوهشی، یا شکاف میان آموزش‌های دانشگاهی و نیازهای جامعه داشته باشد. سینگ و آیزنشنک^۳ (۲۰۲۱، ۱۲) بر این نظرند که پژوهش‌های مبتنی بر دیدگاه‌های دانشجویان می‌تواند به کاهش شکاف در ادبیات علمی کمک کند. پژوهش حاضر نیز با همین رویکرد و با هدف درک نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی درباره کارآمدی این رشته در حل مسائل عملی کشور انجام شده است. این نوع پژوهش‌ها، امکان دستیابی به بینش‌های ارزشمندی را فراهم می‌کند که می‌تواند در توسعه راهبردهای آموزشی مؤثرتر و متناسب با نیازهای جامعه به کار گرفته شود.

تحلیل نظام‌مند مصاحبه‌های انجام‌شده در این پژوهش منجر به استخراج کدهای باز، مؤلفه‌ها، و ابعاد مفهومی‌ای شد که به درک عمیق‌تری از نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی درباره اثربخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران کمک می‌کند. پژوهش حاضر در ادامه مطالعات پیشین، اما با رویکردی متمایز و عمیق‌تر، در پی کشف ماهیت این پدیده بوده است. بررسی‌های تطبیقی یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های پیشین، همسویی

1. Imran et.al
2. Exequiel & Gono
3. Singh & Eisenschenk

قابل توجهی را با نتایج پژوهش‌های افرادی چون آرسنو^۱ و همکاران (۲۰۰۸)، فارلی و مایلز (۲۰۰۸)، رادزیشفسکی^۲ (۲۰۱۷)، گانیون و همکاران (۲۰۱۷)، زایگرمن و اتلت (۲۰۲۲)، برانس و همکاران (۲۰۲۲) در سطح بین‌المللی و هزارجریبی و همکاران (۱۳۹۳)، صالحی وثیق و اکبرپور آلمه‌جوقی (۱۴۰۲)، جهان‌بین و مطلبی (۱۴۰۳)، و خشکاب (۱۴۰۳) در سطح ملی نشان می‌دهد. رادزیشفسکی (۲۰۱۷) با تأکید بر نقش تحول‌آفرین آموزش علوم سیاسی در شکل‌گیری تفکر واگرا و خلاق، مفهوم «کلاس درس پویا» را مطرح می‌کند. یافته‌های وی نشان می‌دهد که بینش‌های حاصل از آموزش علوم سیاسی می‌تواند به‌عنوان کاتالیزوری برای گسترش مهارت‌های حل مسئله و رویارویی با چالش‌های پیچیده سیاستی عمل کند. نتایج پژوهش حاضر نیز این دیدگاه را تقویت می‌کند و نشان می‌دهد که دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی در ایران، ظرفیت نظری این رشته را برای آموزش تفکر انتقادی و حل مسئله، شناسایی کرده‌اند؛ اگرچه در عمل با چالش‌هایی در این زمینه روبه‌رو هستند. گانیون و همکاران (۲۰۱۷) ارتباط بین‌رشته‌ای علوم سیاسی و سلامت عمومی را بررسی کرده و به شکاف چشمگیری میان رویکرد نظری علوم سیاسی به خط‌مشی عمومی و انتظارات کاربردی از این رشته اشاره می‌کنند. این شکاف نظر-عمل، که در پژوهش حاضر نیز به‌عنوان یکی از چالش‌های بنیادین شناسایی شده است، بازتاب‌دهنده مانعی ساختاری در تبدیل دانش آکادمیک به راه‌حل‌های عملی است. این پژوهش با تمرکز بر دیدگاه‌های دانشجویان دوره دکتری، لایه‌های عمیق‌تری از این شکاف را آشکار کرده و نشان می‌دهد که این فاصله، نه تنها در سطح محتوای آموزشی، بلکه در روش‌های آموزشی و ساختارهای نهادی نیز ریشه دارد. مطالعه صالحی وثیق و اکبرپور آلمه‌جوقی (۱۴۰۲) با تمرکز بر نگرش دانشجویان علوم سیاسی درباره اعتماد سیاسی، نقش کلیدی دانشجویان در حل مسائل اجتماعی سیاسی را برجسته می‌کند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که ویژگی‌هایی چون قابلیت پیش‌بینی، تعهد، شایستگی، شفافیت و پاسخ‌گویی، عوامل کلیدی‌ای در شکل‌گیری اعتماد سیاسی هستند. پژوهش حاضر، این یافته‌ها را گسترش داده و نشان می‌دهد که همین عوامل در ارزیابی دانشجویان دوره دکتری از اثربخشی رشته علوم سیاسی نیز نقشی محوری ایفا می‌کنند. جهان‌بین و مطلبی (۱۴۰۳) در بررسی چرخه سیاست‌گذاری عمومی، بر اهمیت فرایندهای

1. Arceo

2. Radziszewski

ساختاریافته در هدایت و بهبود سیاست‌های عمومی تأکید کرده‌اند. آن‌ها این‌گونه استدلال کرده‌اند که ساده‌سازی و نظم‌بخشی به فرایند سیاست‌گذاری می‌تواند به تصمیم‌گیری کارآمدتر کمک کند. پژوهش حاضر نیز این یافته را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی نیز بر ضرورت آموزش نظام‌مند و کاربردی فرایندهای سیاست‌گذاری تأکید دارند. وجه تمایز برجسته پژوهش حاضر، استفاده از رویکرد کیفی و مصاحبه‌های عمیق برای دستیابی به ریشه‌های مشکلات است؛ رویکردی که در بسیاری از پژوهش‌های پیشین مغفول مانده است. این بینش‌های کیفی، امکان تحلیل چندوجهی و عمیق مسائل پیچیده آموزشی را فراهم کرده و زمینه را برای افزایش مداخلات هدفمند و راهبردهای بهبود آماده می‌کند. این رویکرد یکپارچه، ظرافت‌های نگرشی و زمینه‌های متنوع موجود در محیط‌های آموزشی را در نظر گرفته و راه را برای ارائه راه‌حل‌های پایدارتر و اثربخش‌تر هموار می‌کند. به‌لحاظ مفهومی، زان و مارتینو^۱ (۲۰۰۷) با ارائه چارچوبی جامع، نگرش‌ها را ترکیبی از احساسات، باورها، و رفتارها در تعامل با دیگران تعریف می‌کنند. آن‌ها استدلال می‌کنند که بررسی نگرش درباره یک موضوع، نیازمند واکاوی همه‌جانبه افکار، احساسات، و رفتارهای افراد در مورد آن است. این چارچوب نظری، پشتوانه قدرتمندی را برای پژوهش حاضر فراهم می‌کند و کمک می‌کند تا نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به‌گونه‌ای جامع و چندبعدی بررسی شود؛ رویکردی که می‌تواند به درک عمیق‌تری از چرایی و چگونگی شکل‌گیری این نگرش‌ها منجر شود.

پس از تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌های عمیق با دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی، مضامین و ساختارهای مشترکی شناسایی شد که تأثیر معناداری بر چگونگی درک و مشارکت این دانشجویان در حوزه‌های روش‌شناختی و وظایف پژوهشی دارد. این تحلیل موضوعی، لایه‌های زیرین و ساختارهای بنیادین نگرش درباره پژوهش در میان جامعه دانشجویی مورد مطالعه را آشکار کرده است (اکسکوئیل و گونو^۲، ۲۰۲۴، ۹۴). یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعه آرسنو و همکاران (۲۰۰۸) همسو است که در پژوهش «شناخت دانشجوی علوم سیاسی» نشان داده‌اند که فرهنگ سیاسی و پیش‌انگاره‌های موجود در ذهنیت دانشجویان در مورد ماهیت علوم سیاسی، می‌تواند در عرصه مدیریت دولتی و حل مسائل

1. Zan & Martino
2. Exequiel & Gono

کارکردی نقش آفرینی کند. به بیان روشن‌تر، نگرش دانشجویان در مورد رشته تحصیلی خود، پیامدهای کارکردی چشمگیری در حوزه عمل سیاسی دارد. همچنین، یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج مطالعه رادزیفسکی (۲۰۱۷) همسویی دارد که تأکید می‌کند، بینش‌های حاصل از فضای آموزشی رشته علوم سیاسی باید دانشجویان را به سوی تدوین ایده‌های نوآورانه هدایت کرده و زمینه‌ساز تفکر و اگرچه مشارکت فعال در فرایندهای حل مسئله شود. از این منظر، رشته علوم سیاسی، ابزاری امیدبخش برای افزایش مهارت‌های حل مسئله و رویارویی با چالش‌های سیاست‌گذاری در میان دانشجویان به‌شمار می‌آید. در حالی که پژوهشگرانی همچون زیباکلام (۱۳۸۸)، در پژوهش خود با عنوان «سراب علوم سیاسی در ایران: کنکاشی در اسباب و علل عقب‌ماندگی علم سیاست در ایران»، چالش‌های موجود در حوزه علوم سیاسی را نشان داده و علل عقب‌ماندگی علم سیاست را تحلیل کرده‌اند، برخی دیگر از پژوهشگران، بر تقدم امر سیاستی و جامعه‌محور، به‌عنوان عامل زمینه‌ساز باهم‌بودگی، هم‌سازی، و اجماع راهبردی نیروها در راستای توسعه، تأکید داشته‌اند (هاشمی و همکاران، ۱۴۰۱، ۲۶۰). در راستای مطالعات داخلی، یافته‌های پژوهش حاضر، تأییدکننده نتایج پژوهش صالحی و وثیق و اکبرپور آلمه‌جوقی (۱۴۰۲) است که در «تحلیل پدیدارشناسانه نگرش دانشجویان علوم سیاسی نسبت به عوامل مؤثر بر اعتماد سیاسی» به این نتیجه رسیده‌اند که دانشجویان از عناصر کلیدی در فرایند حل مسائل جامعه هستند. این پژوهشگران تأکید کرده‌اند که برای ایجاد و تقویت اثربخشی رشته علوم سیاسی در حل مسائل کارکردی، ضروری است که سیاست‌هایی در راستای افزایش قابلیت پیش‌بینی‌پذیری، تقویت تعهد، ارتقای شایستگی، گسترش شفافیت و تعمیق پاسخ‌دهی، تدوین و اجرا شود. مضمون دیگری که در تحلیل داده‌های پژوهش حاضر نمایان شد، با یافته‌های خشکاب (۱۴۰۳) همخوانی دارد که فضای دانشگاهی را به‌مثابه ساختاری قدرت‌محور تحلیل کرده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر نیز به نشانه‌های سخت‌افزاری پرشماری از جمله معماری، پراکندگی فضایی، نحوه سازماندهی دانشکده‌ها، و شیوه‌های فرم‌دهی به کلاس‌ها اشاره کرده‌اند که در نگرش آن‌ها به اثربخشی رشته علوم سیاسی تأثیرگذار بوده است. همچنین، مناسبات نرم‌افزاری‌ای همچون روابط میان استادان و دانشجویان، زبان دانشگاهی و مناسبات بوروکراتیک، به‌عنوان عواملی تأثیرگذار در ادراک دانشجویان از توانمندی این رشته در حل مسائل کارکردی، شناسایی شده‌اند. یافته‌های این پژوهش در مجموع، تصویری چندوجهی از نگرش دانشجویان دوره دکتری علوم سیاسی به

اثر بخشی این رشته در حل مسائل کارکردی در ایران را ترسیم می‌کند. این تصویر، اهمیت راهبردی درک و تحلیل نگرش دانشجویان علوم سیاسی را به‌عنوان کنشگران آینده عرصه سیاسی و تصمیم‌سازی، برجسته می‌کند و می‌تواند در تدوین سیاست‌های آموزشی و پژوهشی کارآمد در این حوزه، نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. نگرش‌ها، به‌عنوان تمایلات درونی افراد به دوست داشتن یا نداشتن اشیاء، افراد، نهادها، و رویدادها، نقش مهمی در چگونگی رویارویی با مسائل و رویکرد حل آن‌ها دارد. نگرش‌ها، از جمله عناصر بنیادین در رویکردهای کیفی هستند که گاهی با باورها، هم‌معنی در نظر گرفته می‌شوند (آجنز^۱، ۲۰۰۵). اهمیت این نگرش‌ها در حل مسائل، با وجود تأثیر عمیقشان، کمتر مورد توجه و بررسی بوده است (دی‌مارتینو^۲، ۲۰۱۹). موفقیت در غلبه بر موانع و مشکلات، تنها به دانش، توانایی‌ها، و مهارت‌های فنی وابسته نیست، بلکه به‌شدت از نگرش‌ها و باورهای فرد نیز تأثیر می‌پذیرد. نگرش‌های مثبت در مورد حل مسئله، کارکرد و اثر بخشی آن را می‌توان در سه عامل کلیدی مشاهده کرد: ۱) تمایل - اشتیاق و گرایش فرد به درگیر شدن با چالش‌ها و مسائل؛ ۲) پشتکار - استقامت در جست‌وجوی راه‌حل و تسلیم نشدن در برابر دشواری‌ها؛ ۳) اعتماد به نفس - باور به توانایی خود در موفقیت و حل مسئله. براساس یافته‌های (استورم و بوهندیک^۳، ۲۰۲۱)، تمایل به حل مسائل و پشتکار برای یافتن راه‌حل، مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر عملکرد حل مسئله در جامعه و غلبه بر مشکلات هستند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که برای بهبود توانایی‌های حل مسئله در افراد، باید به پرورش نگرش‌های مثبت در مورد رویارویی با چالش‌ها توجه ویژه‌ای داشت؛ زیرا، این نگرش‌ها در کنار دانش و مهارت کافی، می‌توانند تعیین‌کننده موفقیت در حل مسئله باشند.

گفتمان «دانش حل مسئله» در گفت‌وگوهای روزمره و مباحث سیاسی، حضوری فراگیر دارد. حتی اگر اصطلاح «حل مشکل» به‌صراحت به‌کار نرود، این پیش‌فرض مسلط که جهان از مجموعه‌ای از مشکلات عینی تشکیل شده و باید آن‌ها را حل کرد، همواره مفروض است. این گفتمان، حل مسئله را نه به‌عنوان یک توانش قابل‌بحث و بررسی، بلکه به‌مثابه ظرفیتی طبیعی و بدیهی معرفی می‌کند که نشان‌دهنده چگونگی تفکر و قضاوت است. در این

1. Ajzen
2. Di Martino
3. Sturm & Bohndick

چارچوب، شهروندان به دو دسته تقسیم می‌شوند: کسانی که قادر به حل مشکلاتند و کسانی که نیستند؛ این تقسیم‌بندی، مرزبندی‌های اجتماعی از نوع «مولد» و «کم‌مولد» را نیز بازتولید می‌کند. افزون‌براین، «دانش حل مسئله» مفروض می‌گیرد که مشکلات موجودیت‌هایی گسسته و عینی هستند، و از این طریق، چشم را بر این واقعیت می‌بندد که حکومت‌ها و ساختارهای قدرت، از طریق برساخت «مشکل»، انواع خاصی از سیاست‌ورزی را ممکن می‌کنند؛ یعنی بخشی از حکمرانی، تعریف و صورت‌بندی معینی از «مشکل» است که با هدف جهت‌دهی به مداخلات و تثبیت ساختارهای مسلط صورت می‌گیرد (باچی، ۲۰۰۹؛ باچی و گودوین^۱، ۲۰۱۶)؛ از این رو، در حالی که «حل مسئله» معمولاً با تفکر انتقادی همراه است، برعکس، به‌عنوان دانش حاکم، شهروندان را به‌لحاظ سیاسی به افرادی ساکت، ازهم‌گسیخته، و خودتنظیم تبدیل می‌کند. اصطلاح «حل مسائل کارکردی» به شیوه‌های سازماندهی و اداره جامعه، بدون هیچ‌گونه دست‌کاری‌ای اشاره دارد. این اصطلاح، پیوندهایی با سنت تحلیلی مطالعات حکومت‌داری یا «تحلیل دولت» دارد که در آن، به مجموعه‌های نمادین/مادی‌ای توجه می‌شود که حکومت از طریق آن‌ها اعمال می‌شود. در کل، حل مسئله یا به‌عنوان یک روش تجزیه‌وتحلیل (یک روش) یا به‌عنوان یک توانایی یا مهارت شناختی توصیف می‌شود (باچی، ۲۰۲۰: ۸۶)؛ بنابراین، همان‌گونه که آموزش عالی در چارچوب کارکردهای آموزشی و پژوهشی و همچنین، خدماتی خود، فرصت تحقق اهداف نهاد سیاست را در راستای دستیابی به مشروعیت، قدرت، و پایداری فراهم می‌کند، رشته علوم سیاسی نیز به‌عنوان یک پایه مهم در حوزه علوم انسانی، بر نهاد سیاست و حمایت از آموزش عالی و پیشبرد اهداف و توسعه آن، تأثیر چشمگیری دارد (مرادی، ۱۳۹۴، ۱۷۰).

بررسی وضعیت علوم سیاسی در ایران نشان می‌دهد، این رشته با چالش‌های ساختاری عمیقی روبه‌رو است که ریشه در مناسبات پیچیده میان نظریه و عمل دارد. از منظر جامعه‌شناسی دانش، علوم سیاسی در ایران، بیش از آنکه در پی تحلیل واقعیت‌های سیاسی باشد، درگیر برساخت‌های ایدئولوژیک شده است. هرچند در این بین، سطح آسیب‌پذیری از پیامدهای تحریم سیستمی هژمونیک، که در بسیاری از موارد با برنامه‌های هسته‌ای کشور پیوند داشته است، در بلندمدت به متغیری تعیین‌کننده در بازتولید اختلال در انباشت نظام‌مند ملی و

1. Bacchi & Goodwin

انسداد پیچیده در روند توسعه صنعتی بومی تبدیل شده است (آنائی و مسعودنیا، ۱۴۰۳، ۲۹). سلیمی و حداد (۱۳۹۹) در این باره بر این نظرند که علوم سیاسی، به عنوان یک گرایش دانشگاهی، اجتماعی علمی است که نیازمند بازاندیشی در رویکردهای معرفتی خود است. مهم ترین چالش این رشته، برخورد ایدئولوژیک با پدیده های سیاسی است. در بسیاری از موارد تلاش می شود برخی تحولات سیاسی فاقد مبنای عقلانی، از طریق نظریه های گوناگون، عقلانی جلوه داده شوند. این رویکرد، سبب نوعی انحراف در تولید دانش سیاسی شده است که توان تحلیل واقعیت های جاری را کاهش می دهد. نظریه پردازان برجسته روابط بین الملل مانند مرشایمر و مورگنتا همواره بر اهمیت مطالعات تاریخی در فهم پدیده های سیاسی تأکید کرده اند. با این حال، در ایران، رویکرد غالب بر علوم سیاسی، رویکرد نظری محض است که کمتر به ابعاد عملی و کاربردی توجه دارد. این امر سبب شده است که تولیدات علمی این حوزه، امکان تحلیل مسائل جاری را فراهم نکند. یکی از مهم ترین راهکارهای برون رفت از این وضعیت، تمرکز بر متدولوژی و تقویت اعتماد به نفس علمی است. زمانی که آموزش روش های پژوهش به گونه ای جدی و عمیق دنبال شود، پژوهشگران قادر خواهند بود تحلیل های انتقادی و چندبعدی را گسترش دهند. در این میان، نقش مؤسسه های علمی بسیار زیاد است. این نهادها می توانند نقش میانجی میان حوزه نظر و عمل را ایفا کنند. رسالت اصلی آن ها، ایجاد پل ارتباطی میان پژوهشگران و سیاست گذاران است. این امر، مستلزم قدرت زدایی از رشته علوم سیاسی و بازتعریف نسبت دانش با قدرت است. مسئله اساسی دیگر، وجود نوعی ارتباط پنهان میان پژوهشگران علوم سیاسی و حاکمیت است که استقلال علمی را خدشه دار می کند. برای برون رفت از این وضعیت، باید به استقلال پژوهشی و حمایت از پژوهش های نوآورانه توجه جدی شود. سرانجام، علوم سیاسی در ایران، نیازمند تحولی بنیادین در راستای بازاندیشی در رویکردهای معرفتی، تقویت استقلال علمی، و پرورش نگاه انتقادی است. تنها در این صورت است که می توان از علوم سیاسی صرفاً آکادمیک به علوم سیاسی کنشگر و اثرگذار گذر کند. از همین رهگذر، پژوهش حاضر نشان داد که رشته علوم سیاسی در ایران با چالش های ساختاری پیچیده ای روبه رو است که ریشه در تعارضات نظری و عملی دارد. بررسی دقیق روایت های دانشجویان دوره دکتری آشکار می کند که فاصله میان نظریه و عمل، به یک معضل اساسی در حوزه علوم سیاسی تبدیل شده است. مهم ترین مؤلفه بازدارنده، شکاف عمیق میان آموزش های نظری و مقتضیات عملی سیاست گذاری است. برنامه های درسی موجود، بیشتر بر

نظریه‌های غربی تمرکز داشته و از انعطاف لازم برای تبیین مسائل بومی ایران، بی‌بهره‌اند. این رویکرد سبب شده است که دانشجویان با چالش جدی کار بست دانش آکادمیک در عرصه‌های واقعی روبه‌رو شوند. محدودیت‌های روش‌شناختی و دسترسی به داده‌های معتبر از موانع بنیادین دیگر به‌شمار می‌آیند. تحریم‌ها و محدودیت‌های سیاسی، دسترسی به منابع بین‌المللی را با چالش روبه‌رو کرده و به‌شدت بر فضای پژوهشی تأثیر گذاشته است. این امر موجب انزوای آکادمیک شده که قابلیت تولید دانش انتقادی و نوآورانه را کاهش می‌دهد. ضرورت روی‌آوری به رویکرد میان‌رشته‌ای، یکی از راهکارهای کلیدی برای برون‌رفت از وضعیت موجود است. همگرایی دانش سیاسی با حوزه‌های اقتصاد، جامعه‌شناسی، و فناوری می‌تواند درک عمیق‌تری از پیچیدگی‌های سیاسی ایران فراهم آورد. این رویکرد، نیازمند بازنگری بنیادین در ساختارهای آموزشی و پژوهشی است. تمرکز بر پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی، به‌جای حافظه‌محوری، یکی دیگر از راهبردهای اساسی است. آموزش علوم سیاسی باید با گذر از الگوی سنتی انتقال صرف دانش، به‌سوی تربیت کنشگران سیاسی با قدرت تحلیل و نوآوری حرکت کند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که علوم سیاسی در ایران نیازمند بازمهندسی گفتمان علمی است. این امر، مستلزم بازتعریف برنامه‌های درسی، ایجاد سازوکارهای تعاملی میان دانشگاه و نهادهای سیاست‌گذار، و گسترش دیپلماسی علمی است. راهکارهای پیشنهادی در این راستا عبارتند از: بومی‌سازی محتوای آموزشی، تقویت رویکردهای میان‌رشته‌ای، ارتقای مهارت‌های تحلیلی دانشجویان، و ایجاد پل ارتباطی میان دانشگاه و نهادهای اجرایی. در مجموع، نتایج این پژوهش نشان داد که علوم سیاسی در ایران از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب، نیازمند تحول بنیادین است؛ تحولی که خود، مستلزم بازاندیشی عمیق در مبانی نظری، روش‌شناختی، و کنشی است.*

منابع

- آنائی، ابوالفضل؛ مسعودنیا، حسین (۱۴۰۳). بی‌نظمی‌های پیچیده در صورت‌بندی توسعه ایران در دگرگونی ساختاری سرمایه‌داری متأخر (۱۴۰۰-۱۳۵۷). پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۹ (۲)، ۷-۴۵.
- توسلی، حمید (۱۳۸۷). ارائه هشت مدل عملیاتی در چرخه سیاست‌گذاری برای اجرای مطلوب سیاست‌ها. مجله راهبرد توسعه، ۱۵ (۸)، ۷۴-۹۶.
- جهان‌بین، فرزاد؛ مطلبی، مسعود (۱۴۰۳). ارائه چرخه سیاست‌گذاری عمومی ارتقایافته در فرایند فهم و حل مسائل عمومی. سیاست‌پژوهی تحول در علوم انسانی، ۳ (۲)، ۷۹-۱۰۴.
- حسینی، سیدحسین (۱۳۹۵). نهضت تولید علم؛ کرسی‌های نظریه‌پردازی و آزاداندیشی. چاپ دوم. تهران: انتشارات آوای نور.
- خشکاب، شهربانو (۱۴۰۳). شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های اصلی مبانی سیاسی-اجتماعی آموزش عالی ایران با تأکید بر انتظارات دولت. مجلس و راهبرد، ۳۱ (۱۱۷)، ۴۴۵-۴۹۵.
- زیباکلام، صادق (۱۳۸۸). سراب علوم سیاسی در ایران: کنکاشی در اسباب و علل عقب‌ماندگی علم سیاست در ایران. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- سلیمی، حسین؛ حداد، غلامرضا (۱۳۹۹). آینده‌پژوهی وضعیت علوم سیاسی در ایران براساس الگوی تحلیل روند. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۵ (۱)، ۷۵-۱۱۰.
- سینائی، وحید (۱۳۸۸). دانش‌آموختگان علم سیاست و قوه مقننه در ایران: پیش‌نیازهای ایجاد تعامل. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- صالحی وثیق، محمدرضا؛ اکبرپور آلمه‌جوقی، علی (۱۴۰۲). تحلیل پدیدارشناسانه نگرش دانشجویان علوم سیاسی نسبت به عوامل مؤثر بر اعتماد سیاسی (مسئولان سیاسی در جمهوری اسلامی ایران). پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۸ (۴)، ۱۶۹-۲۰۳.
- گل‌محمدی، احمد و همکاران (۱۴۰۱). توسعه سیاسی و نهادمندی قدرت سیاسی: ارائه الگویی نوین برای سنجش توسعه سیاسی. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۲ (۶۶)، ۱۶۳-۲۰۶.
- مردی، فاتح (۱۳۹۴). بازنمایی ساخت قدرت در فضای دانشگاه؛ با تأکید بر اندیشه فوکو. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۱ (۱)، ۱۶۷-۲۱۲.
- هاشمی، مسعود و همکاران (۱۴۰۱). اقتصاد سیاسی توسعه در جمهوری اسلامی ایران: تقدم امر سیاسی بر امر سیاستی و پیامدهای توسعه‌ای آن. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۳ (۶۷)، ۲۷۴-۲۲۷.
- هاولت، مایکل و همکاران (۱۳۹۴). مطالعه سیاست عمومی چرخه‌های سیاست و زیرنظام‌های خط‌مشی. ترجمه عباس منوریان و ابراهیم گلشن، تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر.
- هزارجریبی، جعفر و همکاران (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر روند جامعه‌پذیری سیاسی دانشجویان در جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی، ۹ (۳۹)، ۹۵-۱۱۹.

Ajzen, I. (2005). *Attitudes, Personality and Behavior*. Maidenhead, United Kingdom: Open University Press.

- Arceo, E.C., Barrera, J. & Incio, J. (2008). Understanding the Political Science Student: A Comparative Perspective. *Politikon IAPSS Journal of Political Science*, 14 (2), 23-43.
- Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What's the Problem Represented to Be*. Frenchs Forest: Pearson Education.
- Bacchi, C. (2020). Problem-Solving as a Governing Knowledge: "Skills"-Testing in PISA and PIAAC. *Open Journal of Political Science*, 10 (2), 82-105.
- Bacchi, C. & Goodwin, S. (2016). *Poststructural Policy Analysis: A Guide to Practice*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bednarek, AT. & et.al. (2018). Boundary Spanning at the Science-Policy Interface: The Practitioners' Perspectives. *Sustain Sci*, 13 (4), 1175-1183.
- Böcher, M. & Zeigermann, U. (2021). COVID-19 und Die Internationale Bewältigung Multipler Krisen. *Vereinte Nationen*, 69(3), 124-129.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Brans, M., Timmermans, A. & Gouglas, A. (2022). *A Theoretical Perspective on the Roles of Political Scientists in Policy Advisory Systems*. In: Brans, M., Timmermans, A. (eds) *The Advisory Roles of Political Scientists in Europe*. Palgrave Macmillan, Cham.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101.
- Braun, V. & Clarke, V. (2012). *Thematic Analysis*. APA PsycNet.
- Clarke, K.A. & Primo, D.M. (2012). *A Model Discipline: Political Science and the Logic of Representations*. Oxford-New York: Oxford University Press.
- Dawadi, S. (2020). Thematic Analysis Approach: A Step by Step Guide for ELT Research Practitioners. *Journal of NELTA*, 25 (1), 62-71.
- Denscombe, M. (2007). *The Good Research Guide: for Small-Scale Social Research Projects (3rd edition)*. Maidenhead: Open University Press.
- Di Martino, P. (2019). Pupils' View of Problems: The Evolution from Kindergarten to the End of Primary School. *Educ. Stud. Math*, 100 (3), 291-307.
- Exequiel, R., & Gono, Jr. (2024). Determining The Students' Attitude Towards Research: an Exploratory Factor Analysis. *European Journal of Education Studies*, 11 (6), 92-107.
- Farley, J. & Miles, B. (2008). Science and Problem Solving in a Political World: Insights from Katrina. *International Journal of Ecological Economics & Statistics (IJEES)*, 11 (8), 3-20.

- Gagnon, F., Bergeron, P., Clavier, C., Fafard, P., Martin, E. & Blouin, C. (2017). Why and How Political Science Can Contribute to Public Health? Proposals for Collaborative Research Avenues. *letter Int J Health Policy Manag*, 6 (9), 495-499.
- Grant, W. (2010). *The Development of a Discipline. The History of the Political Studies Association*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Hafner-Burton, E.M., David, V. & Lupu, Y. (2012). Political Science Research on International Law: The State of the Field. *The American Journal of International Law*, 106 (1), 47-97.
- Hole, L. (2023). Handle with Care: Considerations of Braun and Clarke's Approach to Thematic Analysis. *Qualitative Research Journal*, 16 (1), 1-14.
- Holloway, I. & Todres, L. (2003). The Status of Method: Flexibility, Consistency and Coherence. *Qualitative Research*, 3 (3), 345-357.
- Hulme, M., Lidskog, R., White, JM. & Standing, A. (2020). Social Scientific Knowledge in Times of Crisis: What Climate Change Can Learn from Coronavirus (and Vice Versa). *Wires Clim Change*, 11 (4), 50-66.
- Imran, S. S., Nazir, M., Dar, W., Aziz, U., Shoaib, R., Saleem, Q. & Zaman, M. (2019). Attitude towards Research Among Undergraduate and Postgraduate Medical Students. *Biomedica*, 35 (4), 239-243.
- Kelle, U. (2004). *Computer-Assisted analysis of Qualitative Data*. In U. Flick, E. von Kardorff & I. Steinke (Eds.), *A Companion to Qualitative Research* (pp. 276-283). London: Sage.
- Keman, H. (1997). *The Politics of Problem-Solving: Democratic Responsiveness and Political Accountability*. In: Keman, H. (eds) *The Politics of Problem-Solving in Postwar Democracies*. Palgrave Macmillan, London.
- McLean, I. & McMillan, A. (2003). *The Concise Oxford Dictionary of Politics*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Naumann, T. (2025). *A Qualitative Interview Study: Investigating Students' Attitudes and Engagement with Digital Mental Health Interventions (DMHI)*. Bachelor Thesis, Faculty of Behavioral, Management and Social Sciences, University of Twente, Positive Clinical Psychology and Technology.
- Radziszewski, E. (2017). SCAMPER and Creative Problem Solving in Political Science: Insights from Classroom Observation. *Journal of Political Science Education*, 13 (15), 1-9.
- Ryan, G. W. & Bernard, H. R. (2000). *Data Management and Analysis Methods*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.). *Handbook of Qualitative Research* (2nd

ed., pp. 769-802). Thousand Oaks, CA: Sage.

Singh, J., & Eisenschenk, T. (2021). A Thematic Analysis of the Attitudes and Perceptions of Faculty Towards Inclusion of Interprofessional Education in Healthcare Curriculum. *International Journal of Health Sciences Education*, 8 (1), 1-17.

Sturm, N. & Bohndick, C. (2021). The Influence of Attitudes and Beliefs on the Problem-Solving Performance. *Front. Educ*, 6 (1), 1-19.

Van der Velden, M. & Locherbach, F. (2022). *Content Analysis in the Research Field of Political Coverage*. Communication ScienceNetwork Institute Communication Choices, Content and Consequences (CCCC).

Węsierski, M.R. (2020). Autarchy of Political Science and the Methodological Functions of Object Knowledge. Epistemological Analysis. *Polish Political Science Yearbook*, 49 (4), 183-203.

Zan, R. & Martino, P. D. (2007). Attitude toward Mathematics: Overcoming the Positive/Negative Dichotomy. *TMME (The Montana Mathematics Enthusiast)*, 3 (7), 157-168.

Zeigermann, U. & Ettelt, S. (2022). Spanning the Boundaries between Policy, Politics and Science to Solve Wicked Problems: Policy Pilots, Deliberation Fora and Policy Labs. *Sustain Sci*, 18 (2), 809-821.